

Teknikföretagen

TEKNIKFÖRETAGENS PROGNOS

NOVEMBER 2017

Teknikföretagens
konjunkturprognos utges
två gånger per år
i maj och november

Efter toppen

Den cykliska teknikindustrin globalt och i Sverige är nu mitt i en högkonjunktur med högt resursutnyttjande och högre tillväxt än normalt. Produktionen för teknikindustri i Sverige ökar med 12 procent i år, men dämpas efter årets uppsving till fem procent 2018. Bidraget både i år och nästa år är mycket högt från fordonsindustrin. Antalet anställda ökar i år och förväntas öka något även nästa år. Samtidigt divergerar utvecklingen fortfarande något mellan länder och mellan delbranscher.

Flera s.k. konjunkturvariabler har nått eller är på väg att nå all-time high exempelvis orderstockar, leveranstider, behov av arbetskraft eller utnyttjande av maskinkapacitet. Dessvärre läggs vanligtvis grunden till en hårdlandning efter excesser under en högkonjunktur. Ett problem är att priset på pengar generellt är lågt genom den förda penningpolitiken, vilket kan skapa felinvesteringar.

De starkaste tillväxtpulserna för industrin har kommit i Asien eller främst Kina, Japan och Korea. Samtidigt har efterfrågan förbättrats i Euroområdet. Efterfrågan i USA är och förväntas bli måttlig. På andra viktiga exportmarknader för Sveriges teknikindustri har affärsläget fortsatt att förbättrats sedan i våras, särskilt på den enskilt största marknaden Norge. Ryssland och Brasilien rör sig åt rätt håll.

Ser vi till produktområden är det främst en betydande ökning i global efterfrågan på investeringsvaror. Fordonsindustrin växer sammantaget endast måttligt eller inte alls, exempelvis personbilsindustrin i USA och UK. Fordonsproduktion och fordonsförsäljning i Europa har samtidigt nått den högsta nivån på tio år och får därmed svårt att lyfta ytterligare i hög takt framöver.

I Sverige är förhållandet i stort sett det omvända där fordonsindustrin bidrar mest till produktionstillväxten för teknikindustrin i år och nästa år. Tillväxten för fordon blir fortsatt hög även 2018 även om den avtar. För tillverkare av investeringsvaror och dess underleverantörer förväntas efterfrågan bli något högre än normalt även 2018, men dämpas gradvis under loppet av året. Trots högkonjunktur fortsätter prispressen. I frånvaro av volatila valutaförändringar förväntas priserna i teknikindustri i lokala valutor för Sverige och för konkurrentländer öka med omkring en procent nästa år. Konkurrensen är numera alldeles för hög för att tillåta större avvikelser.

Antalet anställda ökar för andra året i rad i teknikindustri i Sverige i år. Ett f.n. högt behov av arbetskraft kommer inte att kunna tillfredsställas helt och hållet men antalet anställda ökar ändå i liten omfattning 2018.

INNEHÅLL

Sammanfattning	2
Teknikindustri i Sverige	
Transportmedelsindustri	4
Maskinindustri	6
Metallvaruindustri	8
Elteknik	10
Tekniktjänster	12
Arbetsmarknaden	14
Priser	16
Teknikföretag internationellt	
Konjunkturindikatorer	18
Investeringsvaror	20
Transportmedel	22
Tyskland	24
UK	26
Norden	28
Världshandel teknikvaror	30
USA	34
BRIC	36
Tabellsammanfattning	38

Sammantaget bättre men fortsatt svagt exklusiva fordon

Produktionen för teknikindustri i Sverige förväntas öka med 12 procent 2017 och med fem procent 2018. Det största bidraget kommer från tillverkare av motorfordon och dess leverantörer. Bidraget från övriga delbranscher 2018 blir lägre än för fordon, men ändå fortsatt positivt.

Globalt viktad tillväxt pendlar på drygt två procent

Global BNP-tillväxt, viktad efter exportvikter för teknikindustri i Sverige, bedöms öka med 2,4 procent 2017. Detta är några tiondelar högre än förväntningarna i våras. Tillväxttakten dämpas marginellt nästa år och den viktade BNP-tillväxten förväntas öka med 2,2 procent.

Blandat för fordon

Global försäljning av personbilar och lätta kommersiella fordon bedöms öka med tre procent i år och med två procent 2018. Detta är således lägre än genomsnittet på fyra procent per år 2006-2016. USA har lämnat toppen bakom sig och EU lyckas inte lyfta särskilt mycket 2018. Positivt för Sverige är nya modellprogram, men som erfarenhetsmässigt bara tar marknad i ett inledningskede.

Investeringsvaror

Med början av sista kvartalet i fjol tilltog efterfrågan för global maskinindustri. Uppsvinget blir omfattande i år och tillväxten dämpas följdaktligen nästa år. Marknadsförutsättningarna för maskinindustrin både i Sverige och globalt blir ändå bättre än normalt 2018. År 2019 och 2020 blir betydligt mer besvärligt för denna cykliska bransch.

Kortsiktiga konjunkturindikatorer – höga nivåer

EU-barometern för teknikindustri men även hela tillverkningsindustrin återspeglar ett starkt affärsläge. Det gäller samtliga delbranscher, men framför allt för investeringsvaror. Resursutnyttjandet har ökat och orderstockarna är klart högre än historiskt genomsnitt.

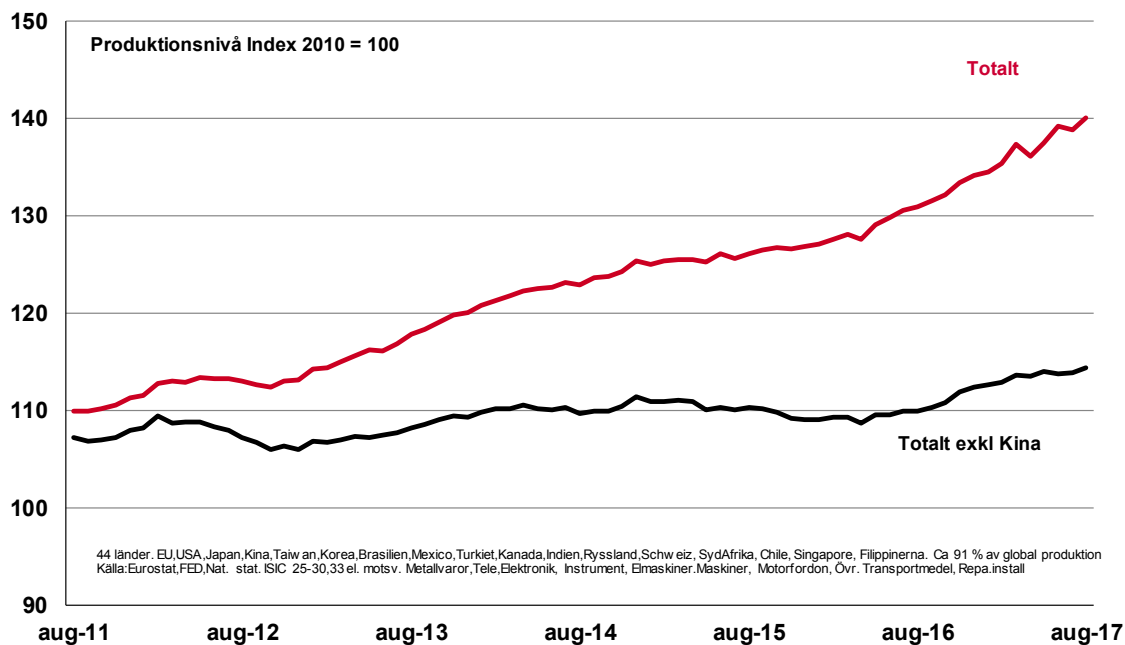
När orderstockarna för industrin inom EU rapporteras som större än genomsnittet är också produktionstillväxten högre än långsiktigt genomsnitt. Erfarenhetsmässigt kommer det därför ”rulla på” bra men med gradvis dämpning under loppet av 2018.

Utvecklingen divergerar något mellan länder, men i betydligt mindre omfattning än i fjol. Affärsläget för teknikindustri sammantaget är mycket bra i Tyskland, bra i Frankrike och Italien och har förbättrats i Finland. Läget i Polen är mer än överhettat med mycket stor resursbrist. Även Tyskland visar historiskt hög resursbrist.

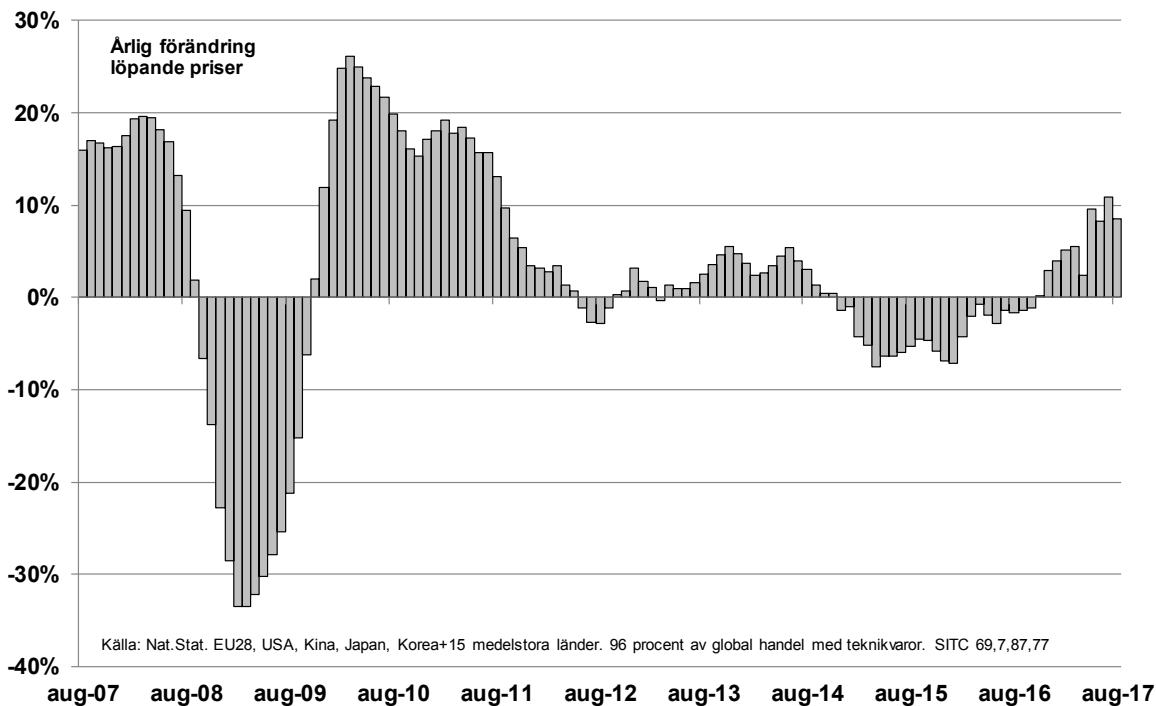
Världshandel teknikvaror

En bra fungerande världshandel med få protektionistiska störningar är till nytta för Sveriges teknikföretag och därmed också för Sveriges ekonomi. Positivt är att världshandeln av teknikvaror ökar i år och nästa år efter minskad handel 2015-2016. Se även sidan 30.

Produktionsvolym teknikindustri globalt

Världshandel med teknikvaror. USD

► TRANSPORTMEDELSINDUSTRI

Det går bra nu...

Efter en något volatil utveckling av produktionsvolymen under 2017 men också under 2016 förväntas den öka med 16 procent 2017. Förklaringen till denna ”ryckighet” är produktionsomställningar för tillverkare av motorfordon som omfattar drygt 80 procent av transportmedelsindustrin. Under andra halvåret i år ökar produktionen successivt efter att den minskat mellan första och andra kvartalet i år. Detta i takt med att nya fordonsmodeller når högre volymer. September månad i år visade en mycket stark produktionsökning.

...men

Ser vi till marknadsförutsättningar har efterfrågan fortsatt att öka något i Europa även i år. Personbilsförsäljningen förväntas öka med 3 procent inom EU/Efta och nå 15 milj. enheter i år. Detta är samtidigt en halvering av tillväxttakten jämfört med 2016. Ser vi till läget i USA kan konstateras en minskad försäljning för personbilsindustrin i år. Här var förväntningarna uppskruvade i början av året med förhoppningar om en ökad försäljning. Så blir inte fallet. Registreringar för tunga lastvagnar för den totala EU-marknaden har i stort sett tappat tempo och ökar i liten omfattning i år från nivån 293 000 enheter år ifjol. Det ska som vanligt poängteras att marknadsförutsättningar i Europa är av stor vikt för fordonsindustrin och dess leverantörer i Sverige.

Efterfrågan på fordonskomponenter är hög i Sverige och exporten utvecklas väl genom koncerninterna leveranser och genom fristående underleverantörer till det i särklass största marknadsområdet EU, främst Tyskland, Frankrike, UK, Holland och Belgien. Inför 2018 räknar vi med relativt bra fart men med en rejäl dämpning både för produktion och export jämfört med årets starka tillväxt.

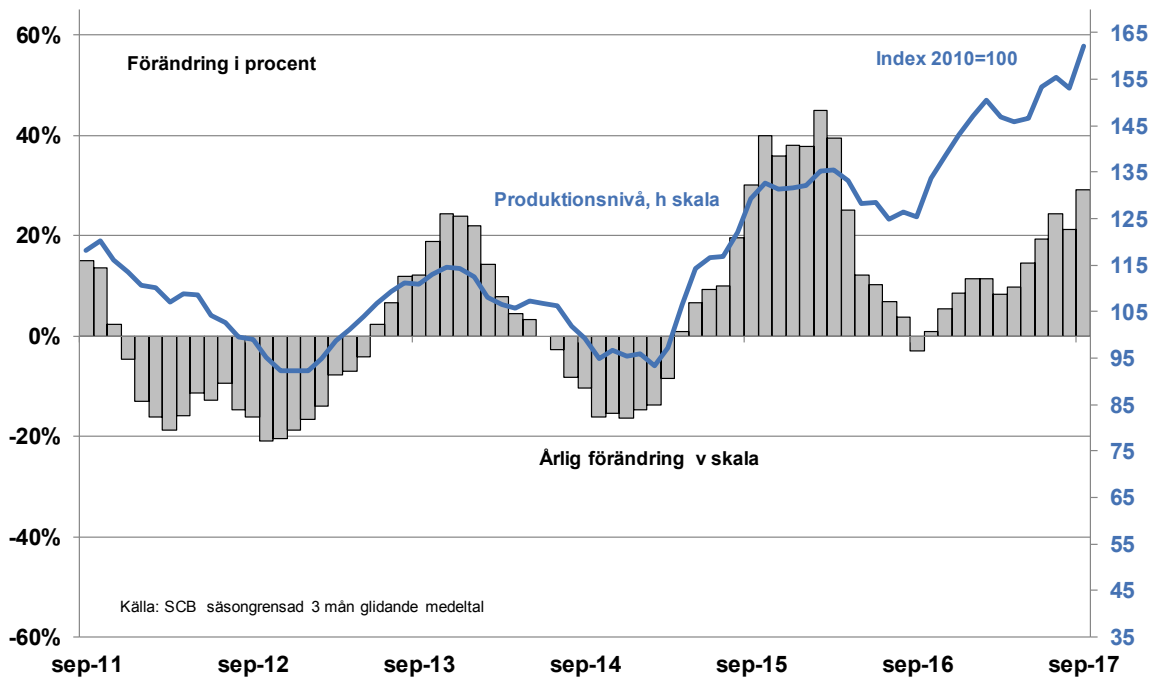
Under 2018 får transportmedelsindustrin i Sverige med fordonsindustrin i spetsen svårt att lyfta i samma höga omfattning som i år. Marknadsutvecklingen för tunga fordon och personbilar i Europa samt personbilar i USA är inte lika gynnsam som tidigare år. Positivt är dock återhämtningen av försäljningen för tunga lastvagnar i Ryssland, Brasilien och USA. Det som ändå gör att transportmedelsindustrin i Sverige kan hålla fortsatt god fart är inverkan av nya fordonsmodeller som erfarenhetsmässigt tar lite marknadsandelar i ett inledningsskede.

Sammantaget förväntas produktionen i transportmedelsindustrin öka med 10 procent 2018. Återigen, utvecklingen påverkas tillfälligtvis av produktionsomställningar, dämpad marknadstillväxt samtidigt som nya modeller kan ta marknadsandelar framöver. I övrig transportmedelsindustri, som domineras av farkoster och produkter för vatten, luft eller räls, sprids produktionen vanligtvis ut på flera år vilket innebär begränsade produktionsförändringar från ett år till ett annat.

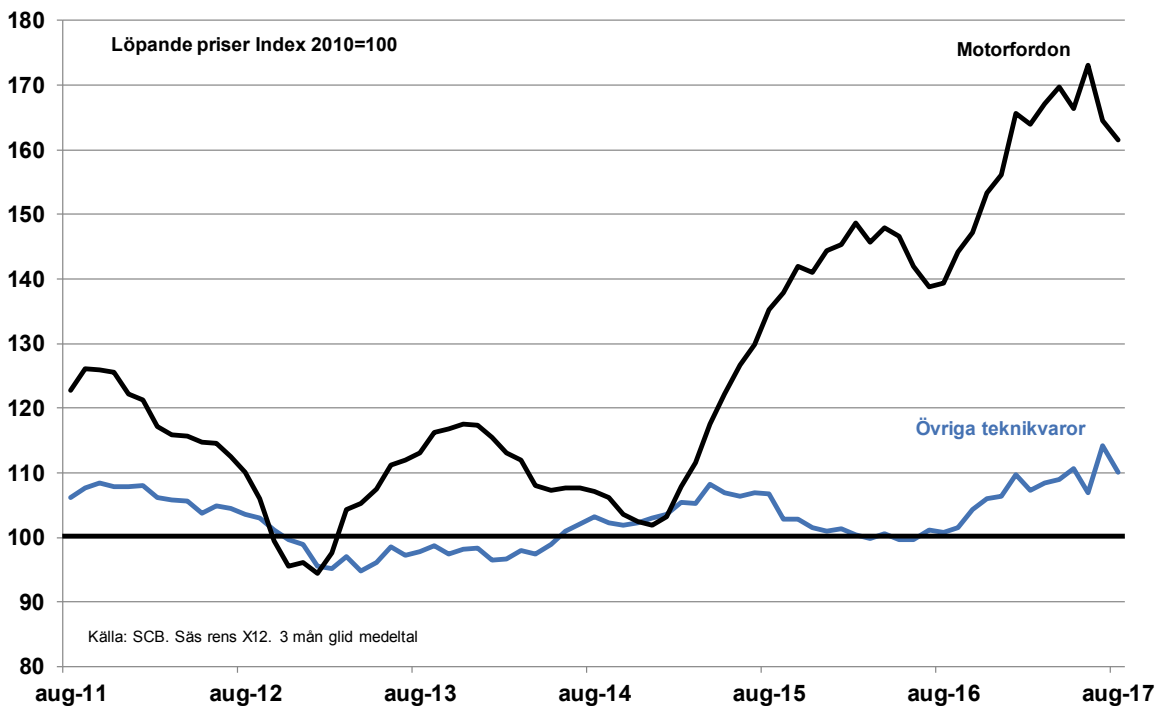
Påpeka

Vi vill i sammanhanget påpeka att fysiskt tillverkade volymer skiljer sig många gånger från statistiska volymer. Vid modellbyten i fordonsindustrin förekommer relativt omfattande prishöjningar som inte registreras som inflation, utan som kvalitetsökning. Kvalitetsökning ingår därmed som produktionsvolym i den ekonomiskt statistiska världen.

Produktionsvolym motorfordonsindustri. Sverige

Sveriges teknikexport

► MASKININDUSTRI

Ett år med ökad efterfrågan

Inverkan från minskad efterfrågan i USA, Brasilien, Ryssland samt begränsad tillväxt i EU och Norge innebar att produktionsvolymen i Sveriges maskinindustri minskade något i fjol eller med 1,5 procent. I år har global efterfrågan på investeringsvaror äntligen ökat och i relativt hög omfattning. Produktionsvolymen för den cykliska maskinindustri i Sverige förväntas öka med fem procent i år vilket är den högsta tillväxten sedan år 2011.

Europaberoendet är högt för Sveriges maskinindustri med 55% av exporten destinerad till EU/EFTA. Den enskilt största marknaden USA tar emot 12 %. Visserligen har efterfrågan i EU gradvis tilltagit något sedan 2016 och fortsatt inpå 2017, men någon större investeringsboom har inte infunnit sig. Minskade fasta investeringar i USA (exkl. intellectual property rights och FoU) 2016 har glädjande nog följts av en liten ökning under 2017 genom ökade maskininvesteringar. Tillväxten i byggandet i USA har däremot dämpats och ökar i ringa omfattning. Efterfrågan på investeringsvaror i Ryssland och Norge har ökat från låg nivå.

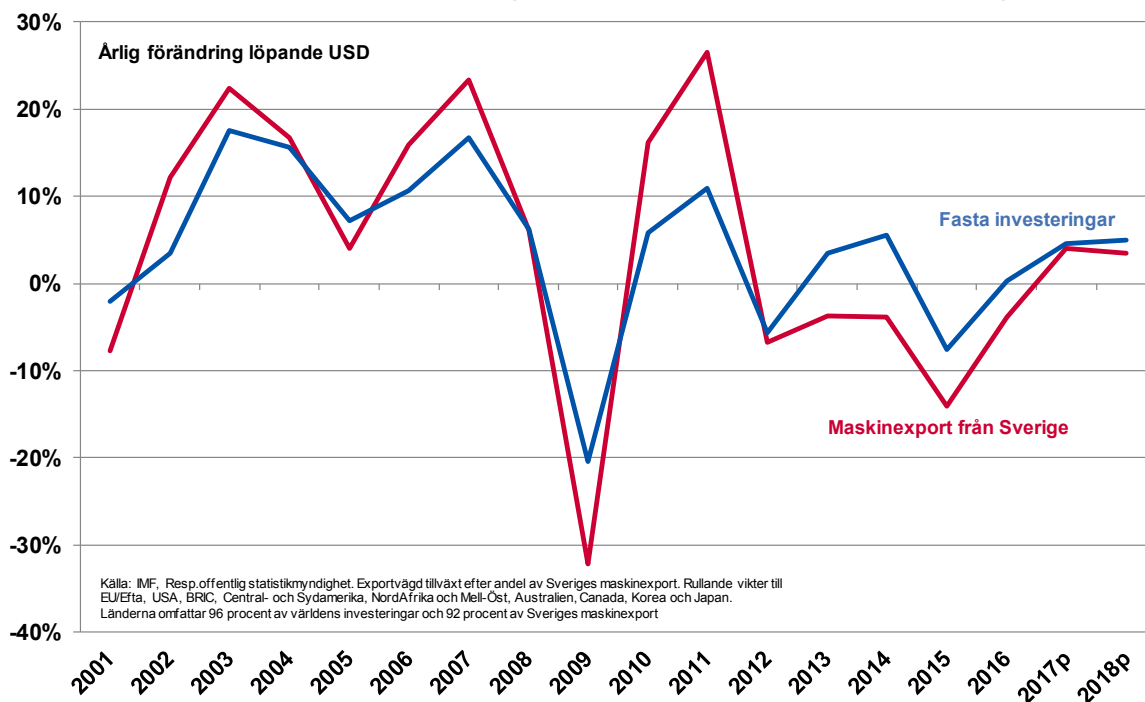
Ett år till med god efterfrågan

De konjunktursignaler som dykt upp på senare tid tyder på att nuvarande globala efterfrågan på maskinutrustning kan hålla i sig ytterligare ett par kvartal. Vinsterna i de amerikanska näringslivet minskar inte längre vilket erfarenhetsmässigt är en ledande indikator för investeringsaktiviteten. Även näringslivets (exkl finanssektor) vinster i EU fortsätter öka, om än i begränsad omfattning. Kapacitetsutnyttjandet har ökat det senaste året i EU:s tillverkningsindustri och ligger över det långsiktiga genomsnittet under tredje kvartalet i år. Dessutom redovisar allt fler företag maskinkapacitet som begränsad faktor för fortsatt expansion inom tillverkningsindustrin i EU. Samtidigt ser det ut som om en relativt hög byggaktivitet inom EU håller i sig nästa år vilket också gynnar tillverkare i Sverige av byggutrustning. (strukturella metallprodukter, kyla, värme, ventilation, el-produkter m.m.). Sammantaget är efterfrågan därmed bättre än på många år och förväntas bli något högre än normalt inom EU även nästa år.

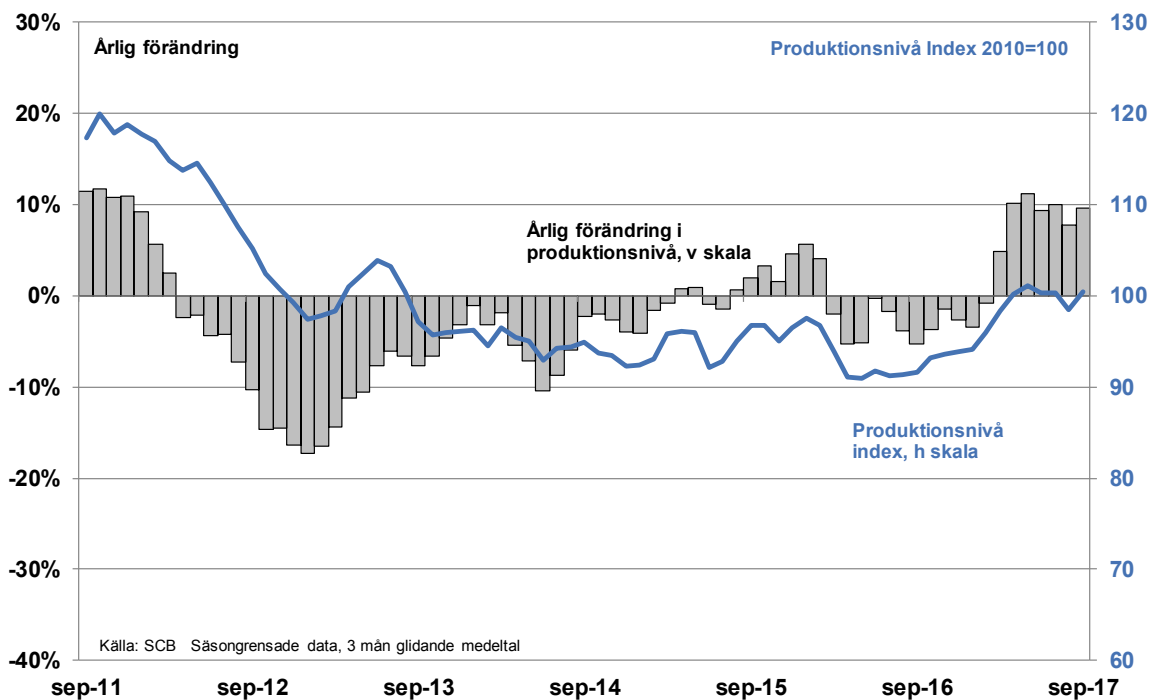
För maskinindustri i Sverige ökade produktionsnivån mellan tredje kvartalet i fjol och andra kvartalet i år för att därefter fallit tillbaka något i genomsnitt under tredje kvartalet i år även om september var en stark månad. Vi räknar dock med att produktionsnivån fortsätter öka måttligt framöver mot bakgrund av relativt starka konjunktursignaler internationellt men även i Sverige. En starkare SEK mot USD håller dock tillbaka exporttillväxten till den enskilt största marknaden USA de kommande två-tre kvartalen.

Då flertalet indikatorer pekar på ett förhållandevis gott utgångsläge räknar vi med en fortsatt bra tillväxt även nästa år. Efter uppsvinget i år dämpas den dock till en ökning på 2 procent. En siffra i nivå med den långsiktiga genomsnittliga produktionstillväxten för maskinindustrin i Sverige.

Globala fasta investeringar och maskinexport från Sverige

Produktionsvolym maskinindustri. Sverige

► METALLVARUINDUSTRI

Extra starkt då och då

Metallvaruindustrin i Sverige utgörs till ca 80 procent av insatsvaror till olika industrigrenar, främst till maskin- och fordonsindustri på hemmamarknaden. Övriga delar av metallvaruindustrin är främst tillverkare av byggmetaller samt några få konsument- och försvarsprodukter. Sammantaget är det direkta exportberoendet betydligt lägre än för övriga delbranscher i Sveriges teknikindustri. Det indirekta exportberoendet via leverantörskedjor är däremot mycket högt.

Trots relativt låg exportandel hade en minskad exportvolym på 0,5 procent i fjol en negativ inverkan på sammantagen produktionsvolym som minskade något eller med 0,3 procent. I år har i stället produktionstillväxten ökat. De tre första kvartalen i år ökade produktionen med knappt sju procent. Samtidigt visar produktionen tillfälligt hög volatilitet. Detta beror bl.a. på leveranser av försvarsprodukter sommaren 2017 samt en låg statistisk jämförelsebas. Sammantaget räknar vi med en produktionsökning för metallvaruindustrin på åtta procent i år.

Exportvolymen till EU/Efta, som tar emot 75 procent av exporten, har sammantaget ökat måttligt eller med drygt 2 procent i volym perioden januari i år. Den ökar till Tyskland, som aktivitetsmässigt visar högst tempo för närvarande samt Finland, men minskar sammantaget till övriga EU länder inte minst Italien och Frankrike. Exporten till den enskilt största marknaden Norge minskar i år bl.a. som följd av fortsatt lägre aktivitet än normalt i Norges industri och offshore sektor.

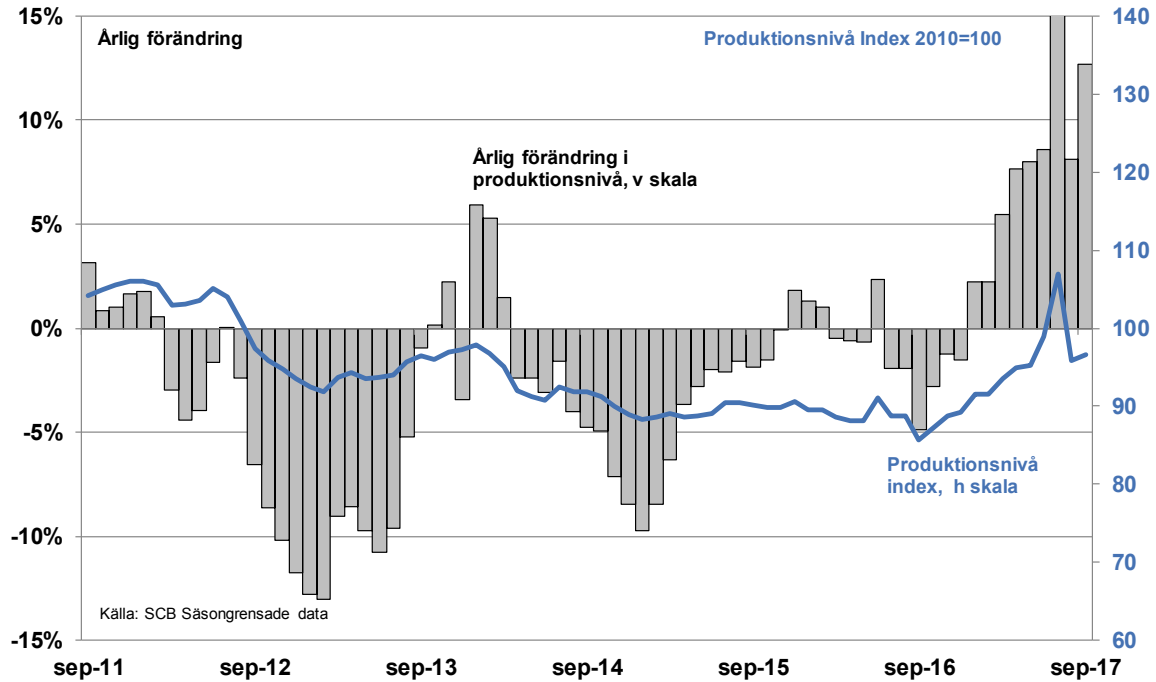
Efterfrågan från hemmamarknaden är däremot högre än på export. Leverantörer av byggmetaller har fortfarande en hög efterfrågan mot bakgrund av den närmast överhettade byggsektorn i Sverige. Samtidigt har efterfrågan från den enskilt största kundgruppen maskinindustrin förbättrats vilket påverkar efterfrågan av insatsvaror från metallsektorn. Efterfrågan från fordonsindustrin är som vi redovisat ovan därutöver hög.

Hög efterfrågan med inbromsning

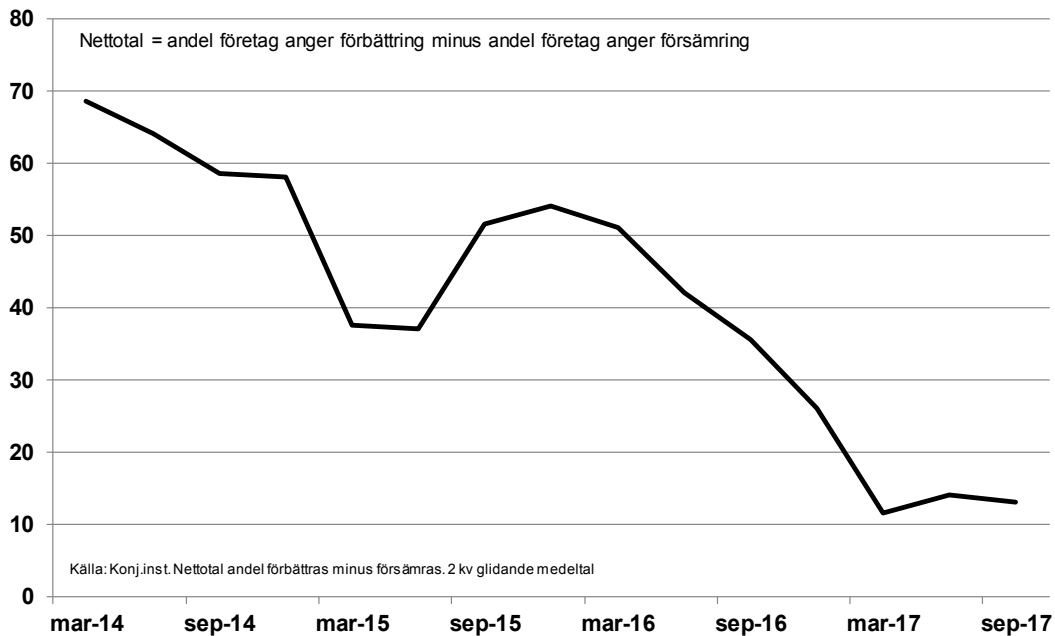
För exporten räknar vi med att efterfrågan 2018 blir lite starkare än normalt, men inte högre än i år. Från EU ökar efterfrågan något från byggsektorn samtidigt som teknikproduktionen här visar dämpad tillväxt. I Norge har efterfrågan på insatsvaror stabiliserats på låg nivå och förväntas öka måttligt under loppet av 2018. På hemmamarknaden fortsätter en hög men successivt avtagande efterfrågan från byggsektorn, fordonsindustrin och maskinindustrin. Under 2018 förväntas produktionen fortsätta visa en viss grad av volatilitet genom fortsatt tillfälligt höga leveranser av försvarsprodukter. Vi räknar med en produktionsökning på tre procent 2018. Klart bättre än de senaste åren oaktat år 2017.

Produktionsvolym metallvaruindustri. Sverige

Byggindustrins egen rapportering om förväntad byggproduktion om ett år. Sverige

► ELTEKNISK INDUSTRI

Volatilitet och struktur

Produktionsutvecklingen är vanligtvis kraftigt volatil i denna delbransch. I fjol varierade volymerna i alltifrån minus fyra procent till plus 13 procent från en månad till en annan (säsongrensat). Långa leveransprojekt är en förklaring till denna vanliga utveckling.

Produktionsvolymen för tillverkare av elmaskiner och elapparatur minskade något eller med knappt en procent i fjol. Inledningen av 2017 startade upp relativt starkt. Produktionsnivån var sex procent högre under första kvartalet 2017 jämfört med sista kvartalet 2016. Även exportvolymerna tilltog under samma period och i ungefär samma omfattning.

Dessvärre har produktionsnivån därefter minskat eller med inte helt oväsentliga tre procentenheter mellan första och tredje kvartalet i år. Samtidigt visar tillverkare av elmaskiner och elapparater en fortsatt volatil produktionsutveckling. I år har den varierat mellan minus 8 procent och plus sex procent från en månad till en annan.

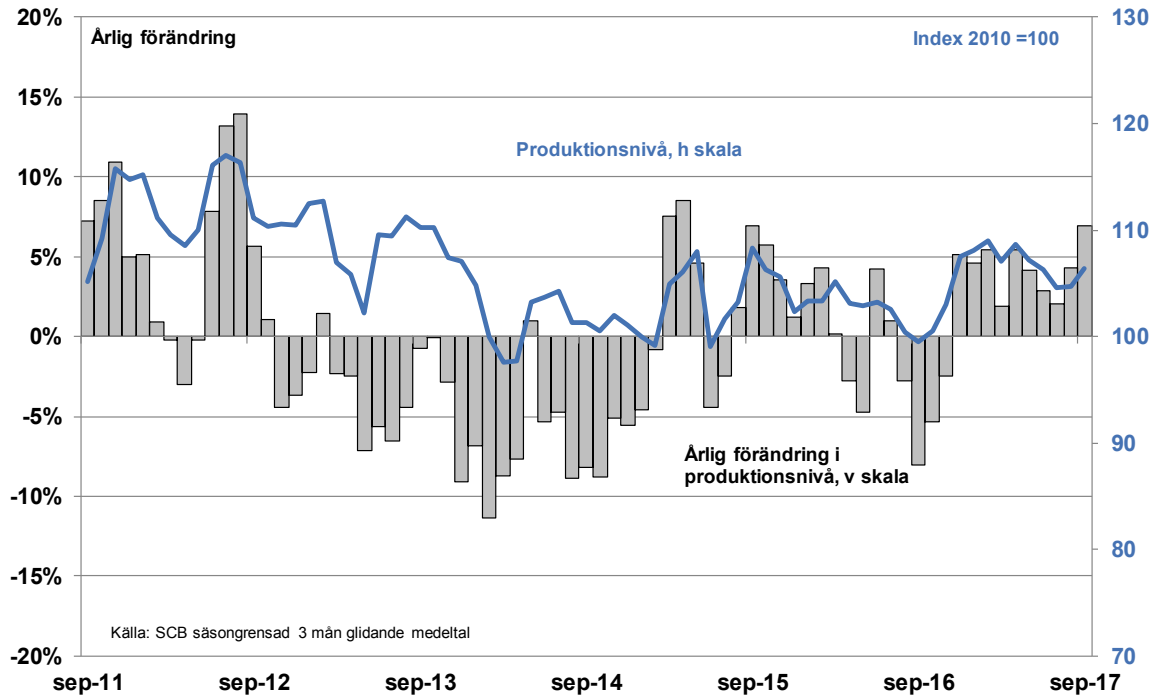
Tre fjärdedelar av exporten går till EU, USA och BRIC. Här noteras en ökad efterfrågan på elteknisk utrustning både i industri, energisektor och näringslivet i stort jämfört med andra halvåret i fjol. Inte minst är efterfrågan hög i EU och betydligt högre än tidigare i BRIC, inte minst Ryssland som kvicknat till efter den ekonomiska tillbakagången 2015-2016. Däremot är läget i USA nu svagare än i fjol, där också en svagare dollarkurs f.n. och några kvartal framöver inverkar negativt för elteknisk industri i Sverige.

Som följd av högre efterfrågan har Teknikföretagens konjunkturindex för tillverkare av elmaskiner i Sverige nått den högsta nivån sedan 2007. Eftersläpningseffekter mellan detta index och produktion indikerar nu bra fart åtminstone till andra kvartalet 2018. Vi räknar med en produktionsökning på fem procent i år och som bara dämpas något till en ökning på tre procent 2018. Merparten av branschen består av s.k. tung elteknik men även tillverkare av konsumentinriktad elteknik möter just nu en högre efterfrågan, särskilt byggrelaterad elteknik.

Startar på nytt

Tele- och elektronikindustrin har genomfört och genomgår som bekant stora strukturförändringar. De negativa effekterna av dessa förändringar är svåra att kvantifiera, då merparten av aktiviteten styrs av koncernintern förhållanden. Effekterna på produktionen kan bli betydande bl.a. beroende på hur re-exporten utvecklas. Vi noterar en klar förändring i negativ inriktning i dessa handelsflöden. Exportvolymen enligt leveransindex har påverkats i ganska hög grad och var knappt 20 procent lägre under tredje kvartalet i år jämfört med sista kvartalet i fjol. På en del stora marknader har nedgången i export varit omfattande eller minus 50-65 procent hittills i år. Som följd av omklassificering i ekonomisk statistik exkluderas sektor SNI 26 teleprodukter och elektronik m.m. denna gång i vår analys. Merparten av struktureffekter väntas slå igenom i år vilket gör att tele- och elektronikindustrin kan starta på ”ny kula” nästa år. Nästa år läggs grunden till ökad tillväxt i de delbranscher som kvarstår i denna sektor, främst nischad elektronik och instrumentindustri.

Produktionsvolym elmaskiner. Sverige

► TEKNISKA TJÄNSTER

Hög tillväxt

Det är ingen brist på optimism bland tekniska konsulter.

Uppdragsstocken/inneliggande uppdrag rapporteras av företagen som större än normalt. Under första halvåret i år dämpades visserligen utfallen i storleken på uppdragsstocken jämfört med vid årsskiftet 2016/2017 men förbättrades återigen under tredje kvartalet i år.

Få företag klagar dessutom på efterfrågan som begränsande faktor för fortsatt expansion. Utfallet i siffrorna över efterfrågan som begränsad faktor för expansion det tredje kvartalet i år är de lägsta sedan 2008 eller innan den internationella finanskrisen gjorde läget besvärligt för global och svensk ekonomi. Det är därför inte förvånande att knappt 80 procent av företagen i stället rapporterar behovet av arbetskraft som den i särklass viktigaste faktorn som hinder för expansion.

Lättare

Efterfrågan är hög för i stort sett alla kundsegment. Omkring 60 procent av branschens omsättning är riktad mot infrastruktur, bygg och energisektor, resten mot industrikunder och övrigt näringsliv. Det finns knappast något företag i dessa kundsektorer vare sig i Sverige eller utomlands som inte rapporterar hög aktivitet och ett bra konjunkturläge.

Den höga efterfrågan återspeglar sig också i att det går att öka priserna något mer än tidigare. År 2015 och 2016 ökade priserna i ringa omfattning eller med en respektive 0,5 procent. I år ser de ut att öka med lite drygt 2 procentenheter. Detta blir i så fall den högsta prisökningen sedan återhämtningen efter finanskrisen 2010-2011.

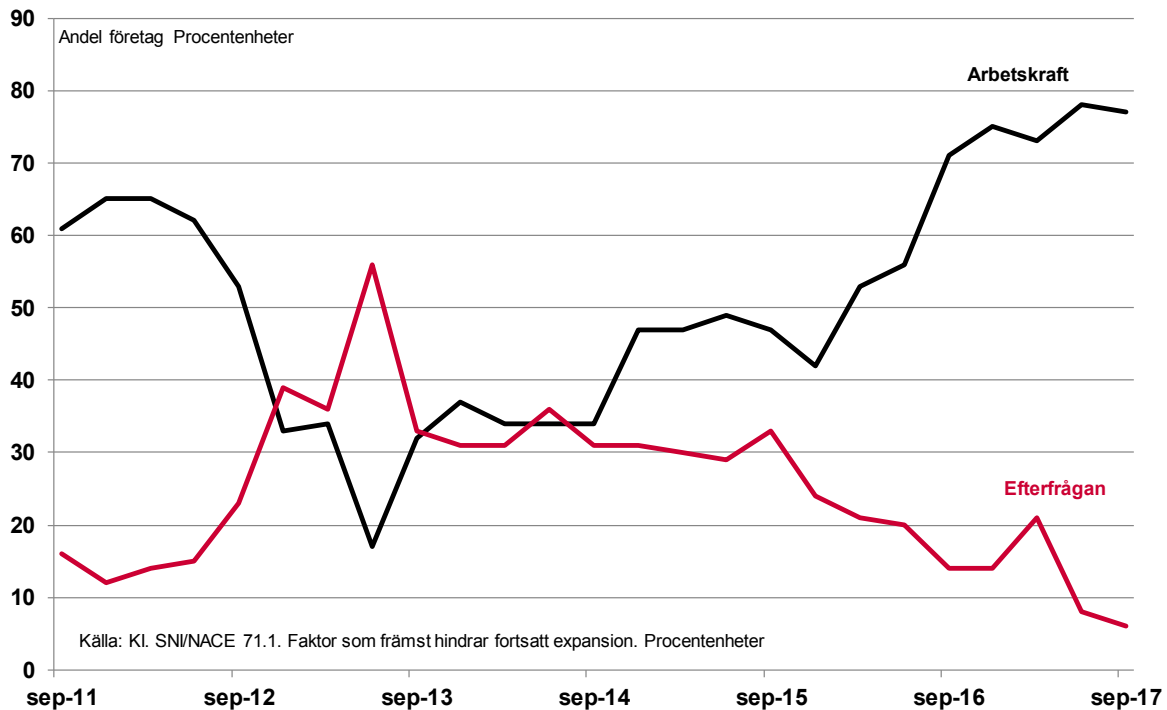
Under andra kvartalet i år ökade nettoomsättningen för tekniska konsulttjänster med 7 procent och antalet anställda med 4,3 procent jämfört med motsvarande kvartal i fjol. Vi räknar med att nettoomsättningen ökar med 8,5 procent i år jämfört med fjolårets siffra på fem procent. Tillväxten i nettoomsättning är därmed återigen i paritet med tillväxten år 2015. Antalet anställda ökar med fyra procent i genomsnitt i år.

Debiterbar

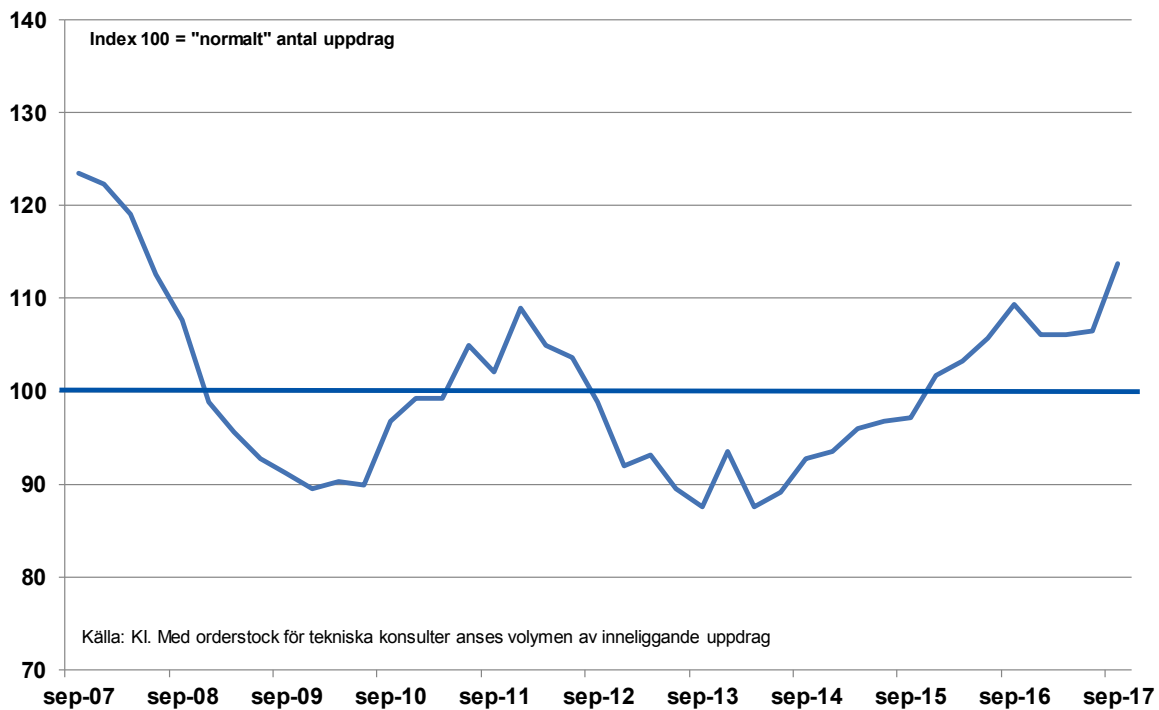
Visst är affärsläget inte bara starkt utan mycket starkt. Men det kommer naturligtvis en morgondag även för tekniska konsulttjänster. Trots möjligheter till lite prisökningar är det allt svårare att hitta debiterbar personal då många andra sektorer näringslivet också säger sig vilja anställa ingenjörer och tekniker. Icke desto mindre förväntas nettoomsättning och anställda öka även nästa år. Vi räknar med att ökningstakten dämpas till fem respektive två procent.

Detta är i linje med branschens genomsnittliga tillväxt de senast tio åren.

Hinder för fortsatt expansion. Tekniska konsulter i Sverige

Orderstocken/inneliggande uppdrag. Tekniska konsulter

► ARBETSMARKNADEN

Skillnader – men sammantaget hög efterfrågan

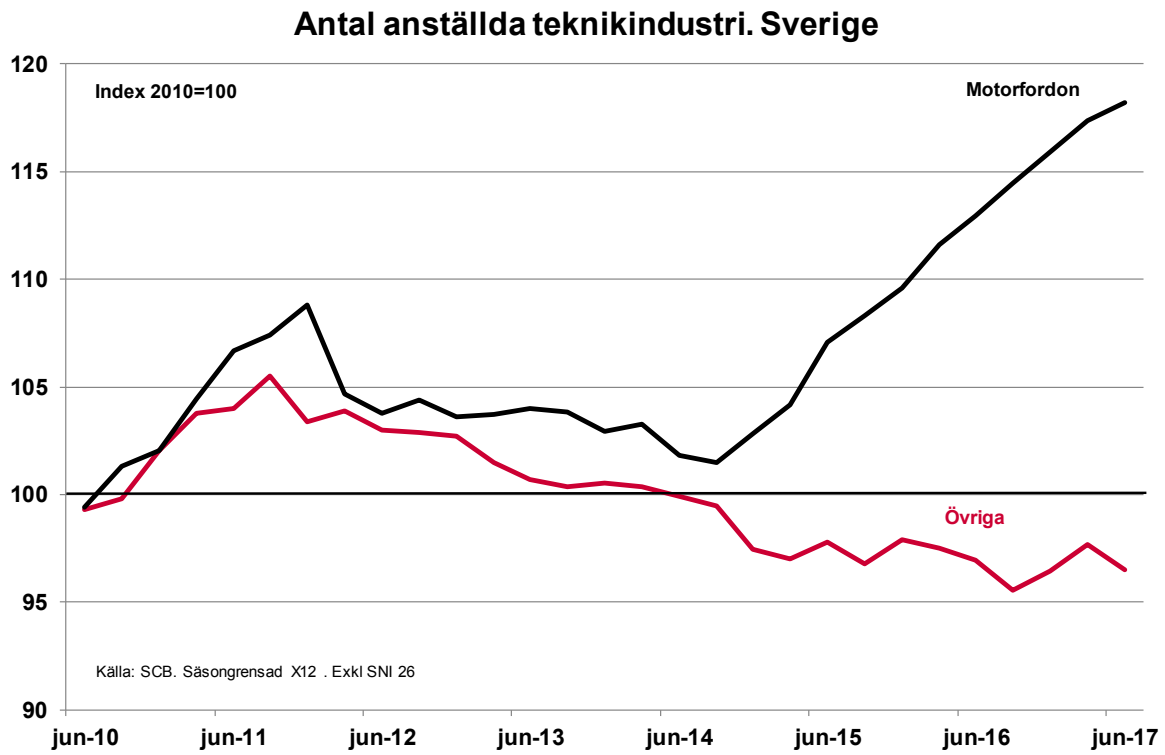
Antalet anställda i teknikindustrin ökade med 0,5 procent i fjol. Skillnader i utveckling mellan delbranscher var emellertid stor. Det sammantagna ökningen förklaras främst genom en omfattande ökning i anställda i fordonsindustrin med höga 6 procent. Detta var bl.a. ett resultat av produktionstillväxten på hela 14 procent i volym. I övriga branscher minskade antalet anställda sammantaget däremot med 0,9 procent.

Utvecklingen av antalet anställda mellan delbranscherna har förändrats i år. Antalet anställda fortsätter att öka men i lägre omfattning inom motorfordon i år, men nu ökar också antalet anställda i övriga delbranscher. Sammantaget räknar vi med att antalet anställda ökar med 2 procent 2017, varav med 4,5 procent för tillverkare av motorfordon men med begränsade 1,2 procent i övriga delbranscher. Antalet anställda ökar mer under andra halvåret i år än under det första halvåret som en följd av sedvanlig tidseftersläpning mellan ökat behov och faktisk tillsättning av vakanser.

Teknikföretagens senaste barometerundersökning, data från arbetsförmedlingen över lediga platser samt varsel om uppsägning indikerar en hög efterfrågan på arbetskraft. Merparten av detta är naturligtvis aktivitetsbetingat genom en högre produktionstillväxt i år jämfört med i fjol. Samtidigt pågår ständiga strukturförändringar, inte minst pensionsavgångar. Det som mest präglar bilden för närvarande är att vi tillfälligt exkluderat SNI 26, tele- och kommunikationsutrustning m.m. som följd av omklassificeringar. Siffrorna i år och nästa år exkluderar således SNI26.

Ökar även nästa år, men i mindre omfattning

Med en produktionstillväxt som dämpas något nästa år men ändå blir högre än långsiktigt genomsnitt räknar vi med att antalet anställda ökar även 2018. Behovet av arbetskraft är alltså högt, men är svårt att tillfredsställa. Totalt förväntas antalet anställda öka med en procent 2018.

► PRISER**Volatila växelkurser slår igenom**

Försäljningspriserna PPI (viktade export och hemmamarknadspriser) för teknikindustri i Sverige ökade med 0,4 procent i fjol. I år räknar vi med att de ökar med två procent i genomsnitt. Skillnaden mot i fjol är en svag växelkurs under första halvåret i år som möjliggjorde högre exportpriser i SEK. Därutöver har internationell efterfrågan varit högre än på många år vilket bidragit till att det i många fall varit lättare att få igenom prisökningar. Priser för hemmamarknaden har dock varit relativt dämpade och ökar med 1,5 procent i år.

Sedan i somras har kronan stärkts, mätt antingen som TCW index eller Teknikföretagens exportvägda växelkursindex. Det har inte bara varit en förstärkning mot Euro och USD utan samtliga ingående valutor i Teknikföretagens index. Detta har fått exportpriserna för Sveriges teknikindustri att minska i september jämfört med juni i år.

Inget större tryck 2018

Under antagandet om oförändrade växelkurser under 2018 räknar vi med att prisökningstakten för teknikindustri i Sverige dämpas. Visserligen förväntas efterfrågan sammantaget vara något högre än normalt även 2018 men internationell konkurrens medför små möjligheter till prisökningar. PPI för teknikindustri i Sverige bedöms öka med en procent nästa år.

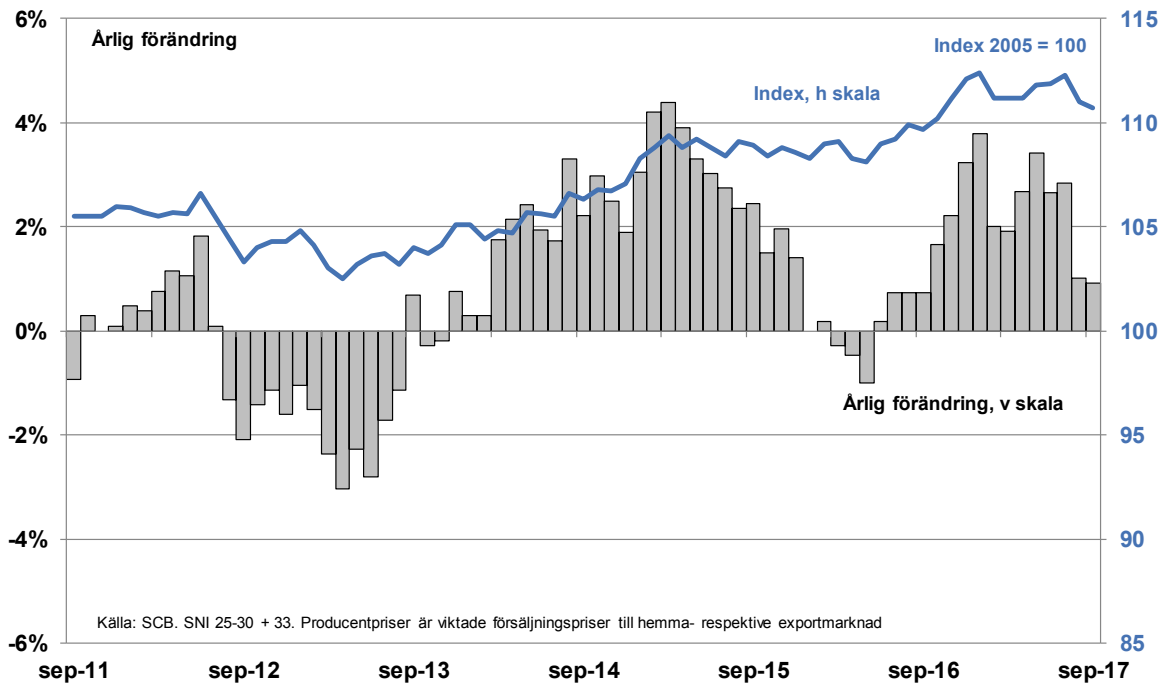
Ser vi till konkurrentområden var försäljningspriserna för teknikindustri i Euroområdet oförändrade i fjol. I år förväntas de öka med en procent som följd av högre efterfrågan samt en svag Euro under första halvåret. Maskinindustrin når en prisökning på knappt en procent samt metallvaror med två procent som har sin förklaring i relativt omfattande ökning av insatsvarupriser (stål/metaller) för metallvaruindustrin. För övriga delbranscher är prisökningarna fortsatt låga och ökar i genomsnitt med 0,5 procent i år. Under 2018 räknar vi med fortsatt begränsade prisökningar för teknikindustri i Euroområdet och att de sammantaget ökar med låga 0,8 procent.

I USA ökar producentpriserna med en procent i år efter låga 0,2 procent i fjol. Här har dock dollarfallet sedan i somras medfört att exportpriserna f.n. ökar med två procent i årstakt. Leveranser till exportmarknaden för amerikansk teknikindustri uppgår 30 procent av totalt leveransvärde vilket medför att genomslaget av exportpriser på totala försäljningspriser inte blir fullt lika stort som i exempelvis Sverige eller Tyskland. För USA räknar vi med fortsatt begränsade prisökningar nästa år eller en procent.

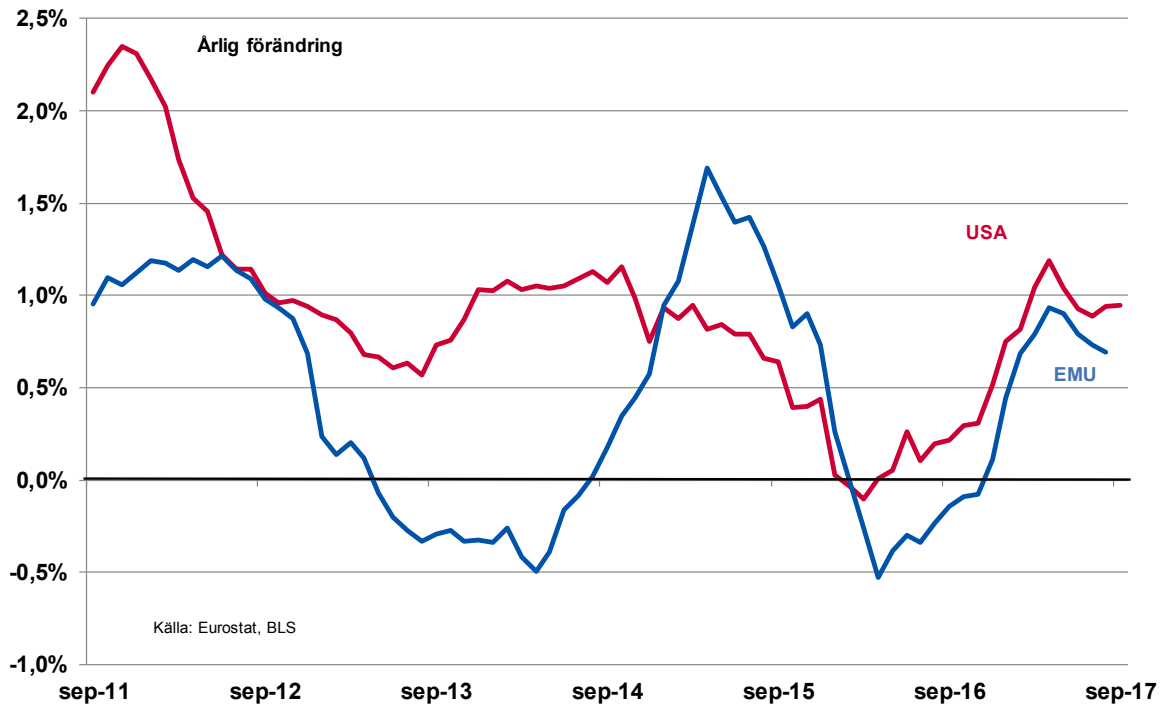
Sammanfattningsvis: I frånvaro av volatila växelkurser är internationell konkurrens numera alldeles för hög för att motivera priser i lokal valuta som avviker från konkurrentländer. Bara inom Europeiska unionen finns 122 600 teknikföretag med fler än tio anställda att slåss med på marknaden.

Producentpriser teknikindustri. Sverige

Producentpriser teknikindustri. EMU och USA

► AKTUELLA KONJUNKTURINDIKATORER

Åt rätt håll ett tag till

OECD:s index för ledande indikatorer består i ett antal variabler som orderingång, arbetade timmar, ränteläge, börsindex m.m. Dessa varierar något från land till land. Oavsett detta, har ledande index en tendens till att på kort sikt, något eller några kvartal, väl indikera utvecklingen i ”hårda data” som industriproduktion eller BNP.

För OECD-länderna sammantaget samt BRIC+RSA+ID har ledande indikatorn visat en fortsatt förbättring under loppet av 2017. Särkilt högt bidrag har kommit från Tyskland och BRC. USA visar trögheter genom negativt bidrag från byggandet och ränteläge. Här har indikatorn varit oförändrad mellan februari och augusti i år. Den sammantagna trenden för OECD är dock klar och förbättringen i ledande indikatorer tyder på svagt stigande industriproduktion de kommande 1-2 kvartalen.

Starka siffror för EU-länderna - tumregel

Den harmoniserade konjunkturbarometern för EU28 visar genomgående starka siffror för industri och byggsektor medan läget inom service är svagare. För industri och bygg är t.o.m. konfidensindikatorn i stort sett på samma höga nivå som överhettningssäret 2007, medan service har en bit kvar.

För tillverkningsindustrin i EU 28 har uppgången varit stark de senaste kvartalen och omfattar samtliga delbranscher. I majoriteten av tillverkningsindustrins delbranscher ligger indikatorn dessutom på högre eller ungefär samma nivåer som 2007, exempelvis inom pappers- och massaindustri, trävaror, kemi, elmaskiner och motorfordon. Ser vi till tillverkningsindustrin sammantaget visar samtliga större industriländer i EU en uppgång det senaste året (sept-16 – sept-17). Så länge index över företagets bedömning rörande orderstocken är större än 100 växer vanligtvis produktionsvolymen i teknikindustri i högre takt än genomsnittlig långsiktig tillväxttakt. För EU och för Tyskland innebär detta mer än 2 procent vardera.

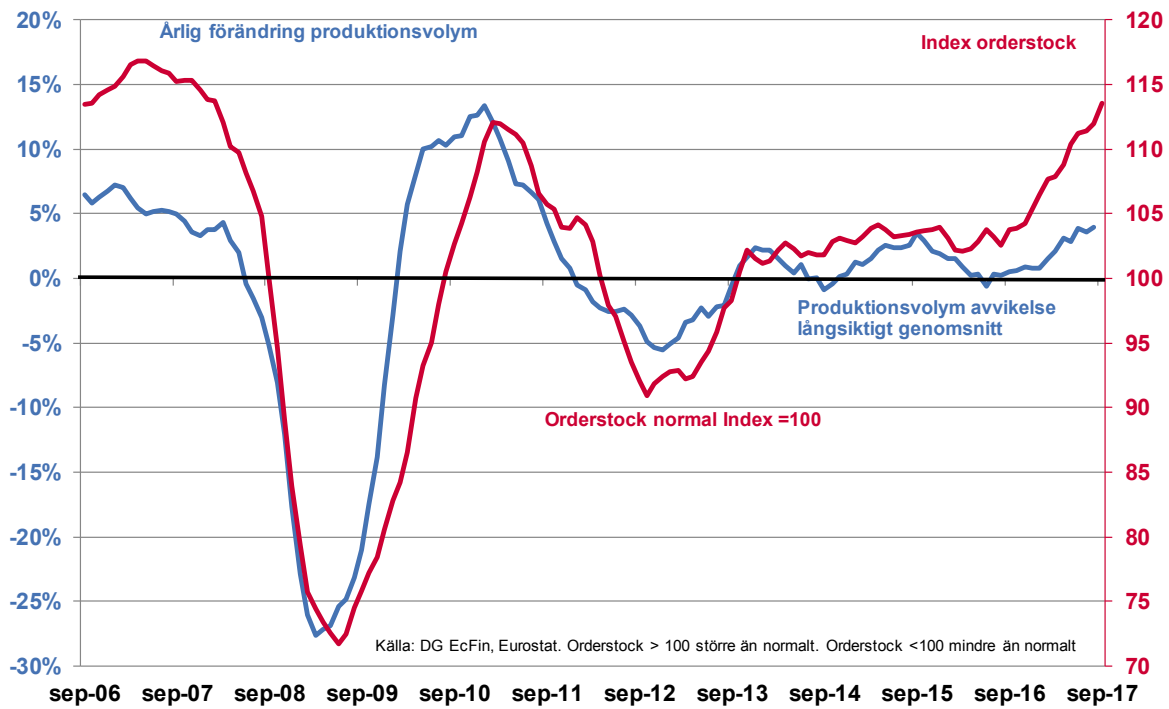
Trång sektor – som så många gånger förr – och med rekord

Större orderstockar och uppskrivade produktionsförväntningar har fått andra implikationer. Fler och fler företag inom tillverkningsindustrin i EU har under loppet av 2017 rapporterat ökad resursbrist, i form av maskinkapacitet eller arbetskraft, som hinder för expansion eller s.k. trång sektion. Även om andelen företag som rapporterar maskinkapacitet som främsta hinder har ökat det senaste året har tillverkningsindustrin inte nått upp till nivåerna från 2011 respektive 2007.

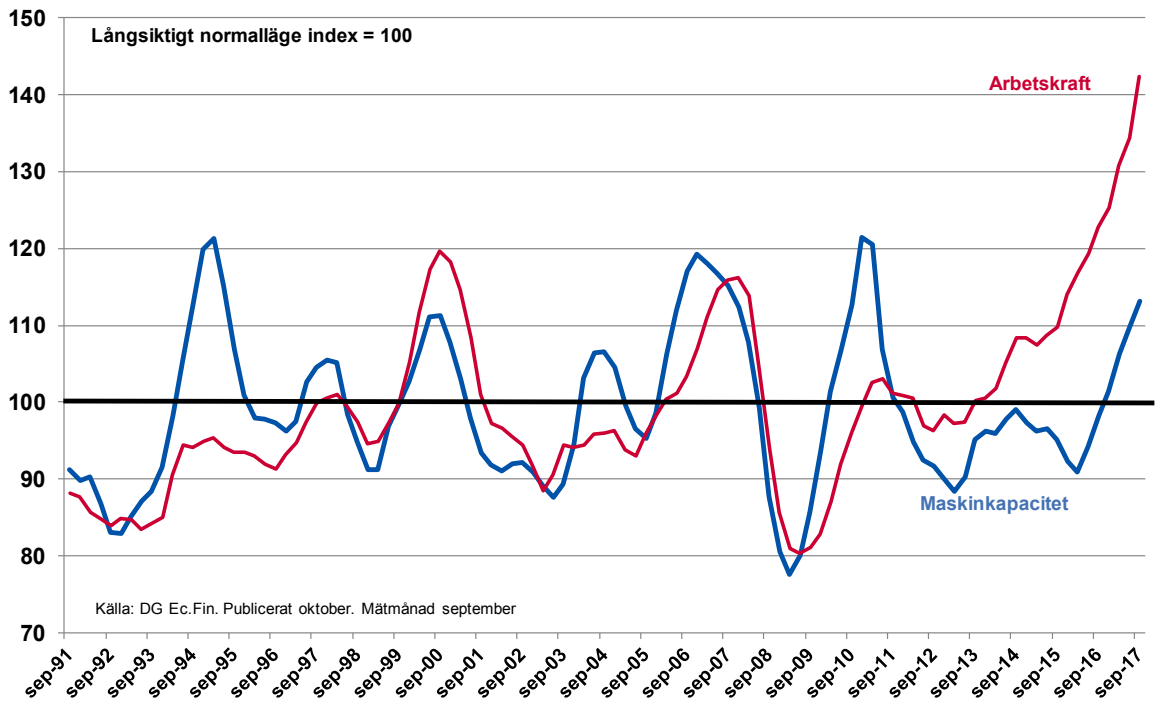
Däremot är utfallet för arbetskraft som främsta hinder den högsta som någonsin uppmätts, d.v.s högre än perioden 1989-1990! Till detta bidrar särskilt Polen, Tjeckien och Slovakien men framför allt Tyskland med ett rekordbehov av arbetskraft. Detta implicerar också att det blir svårt att byta leverantörer eller flytta produktion till andra länder då behovet är högt i stort sett överallt inom tillverkningsindustrin i EU.

Kan flaskhalsar inte byggas bort till rimliga priser lägger dessa därmed grunden för sämre lönsamhet och därmed nästa konjunkturavmattning som så många gånger förr.

Orderstock och produktionsvolym. Teknikindustri EU

Hinder för fortsatt expansion. Tillverkningsindustri EU

► INTERNATIONELL EFTERFRÅGAN

Investeringsvaror. Positiva indikatorer

För OECD området ökade investeringarna med begränsade 1,5 procent i volym år 2016 där en låg tillväxt i USA på 0,7 procent bidrog till OECD-ländernas låga sammantagna tillväxt. I år visar i stället investeringarna inom OECD ett bättre utfall än i fjol och växte med 3,5 procent i årstakt första halvåret.

Denna ökade tillväxt har fått global maskinproduktion att öka i högre takt än i fjol. Preliminärt har global maskinproduktion ökat med hela åtta procent de tre första kvartalen jämfört med motsvarande period 2016. Det är framför allt produktionen i Kina, Japan, Korea och Mexiko som tilltagit, men även maskinproduktionen i har USA kvicknat till efter ett svagt 2015-2016. Exkluderas Kina dämpas tillväxttakten och ligger på knappt sex procent.

Måttligt och lite volatilt i EMU

Utvecklingen av fasta investeringar inom EMU påverkas för närvarande i någon mån av Frankrike. Sloandet av fjolårets möjligheter till generösa avskrivningsregler har dämpat tillväxttakten i år. Ser vi till tillväxten i enbart maskininvesteringar har också tillväxten avtagit något bl.a genom inverkan från Frankrike men även genom volatilitet i Tyskland. Däremot har bygginvesteringar i stället tagit bättre fart från låga nivåer det senaste året i Euroområdet. Vi räknar med att fasta investeringar i byggnader, maskiner och utrustning i euroområdet ökar med fyra procent i volym i år. Flera faktorer som kapacitetsutnyttjande, flaskhalsar och ersättningsbehov, talar för fortsatt ökning av investeringar även nästa år eller en ökning med tre procent.

Kina har som tidigare noterats en hög investeringstakt. Ekonomiska data från Kina följer inte direkt de konventioner som finns för övriga länder annat än med mycket lång eftersläpning. Hur som helst visar de indikatorer som finns, urban fixed investment, en klar inbromsning i tillväxt både för ekonomin i stort och för tillverkningsindustrin. För industrin ökade investeringarna tredje kvartalet i år med låga 3 procent i volym i årstakt (värde deflaterat med PPI för investeringsvaror). Perioden 2010-2016 ökade de med i genomsnitt 18 procent i volym per år.

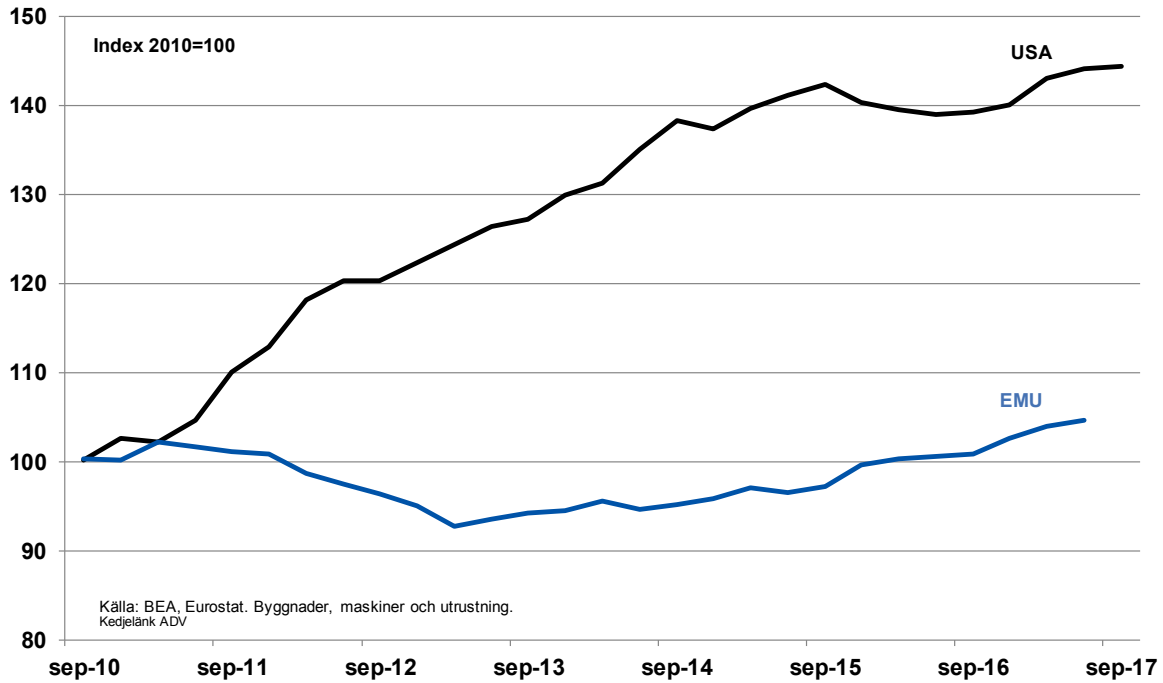
Cynisk vändpunkt

Tyskland, fortfarande världens enskilt största maskinexportör och därmed en global indikator, rapporterar mycket starka siffror för maskinindustrin, även om det finns (små) skillnader inom maskinindustrin. Affärsläget förväntas förvisso bli bättre än normalt 2018 men dämpas gradvis i takt med att den nuvarande höga globala efterfrågan på maskinutrustning kan tillfredsställas. Vi räknar med att globala fasta investeringar försätter att öka nästa år eller med fyra procent vilket också blir fallet i år. Behovet av "catching up" är högt efter en sammantaget svag period 2012-2016.

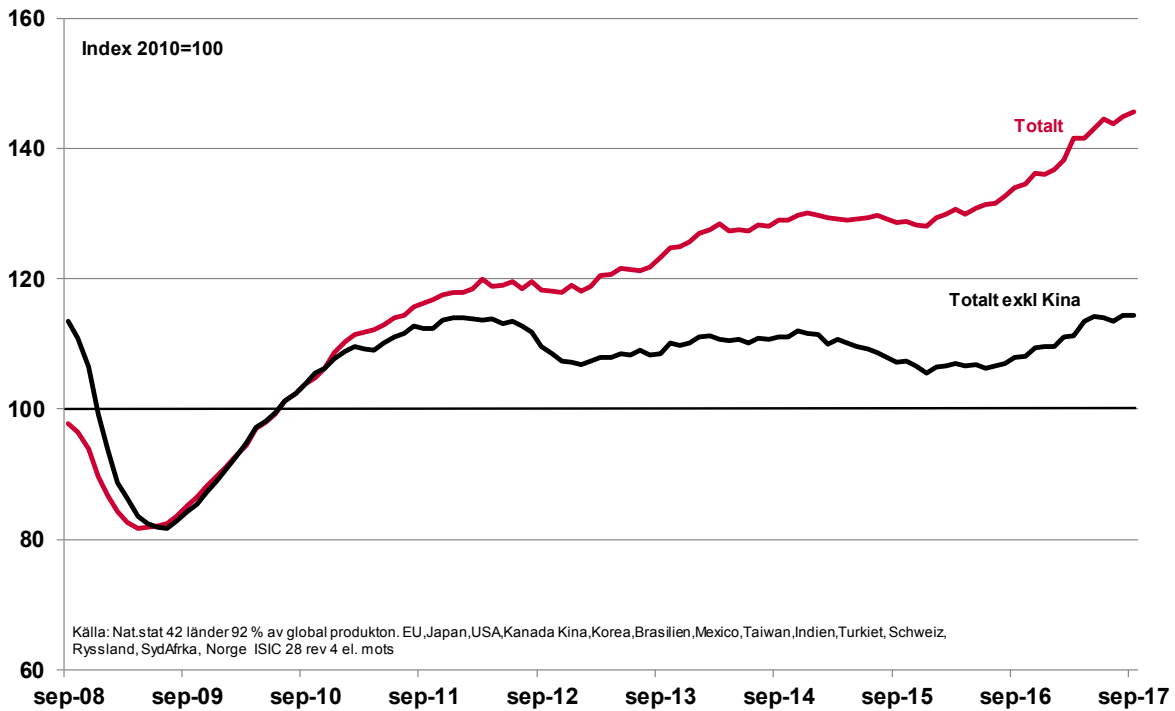
Ju snabbare nuvarande uppgång kan mattas av, desto bättre. Detta kan tyckas cyniskt, men när hjulen snurrar allt snabbare finns alltid risk för oönskade bakslag, speciellt när priset på pengar generellt är konstlat lågt genom global penningpolitik. Minns också talet om superkonjunkturen för 10-12 år sedan som lade grunden för den värsta ekonomiska nedgången i modern tid.

Fasta investeringar volym. USA och EMU

Exkl. immateriella tillgångar

Produktionsvolym. Maskinindustri globalt

► INTERNATIONELL EFTERFRÅGAN

Motorfordon – höga nivåer – tillfällig rusning

Global produktion och försäljning av personbilar och lätta kommersiella fordon set ut att öka med tre procent i år. Siffrorna påverkas i hög grad av subventioner i Kina. Dessa subventioner förväntas försvinna 2018 och ger nu en liten rusning till bilhallarna, precis som i fjol innan de trappades ner i år.

I USA nådde försäljningen av personbilar all-time high eller 17,5 miljoner enheter i fjol, vilket var drygt 120 000 fler än år 2000. I år minskar försäljningen och ser ut att hamna på drygt 17,2 miljoner enheter. Visserligen ”blåste” nära en halv miljon bilar bort under ovädret tidigare i höst och behöver ersättas till viss del. Detta kommer att lyfta försäljningen något framöver. Dessvärre hjälper inte det, utan vi räknar med successivt lägre försäljningsnivåer ner mot 16 miljoner enheter de närmaste åren. Detta efter en fenomenal tillväxt 2009-2016. I bästa fall når den amerikanska personbilsförsäljningen 16,8 miljoner enheter nästa år.

Brasilien och Ryssland som visade katastrofsiffror både vad gäller produktion och försäljning av personbilar under 2015-2016 har äntligen förbytts till en uppgång i år. Oaktat effekterna av finanskrisen 2009 har både produktion och försäljning i båda länder startat från de lägsta nivåerna på över tio år och produktionsuppgången i Brasilien blir därmed exceptionell, eller plus 30 procent i år. Vi räknar med fortsatt återhämtning 2018, men naturligtvis med att tillväxttakten blir lägre som följd av uppsvinget i år.

Hygglig fart i EU – men trögare 2018

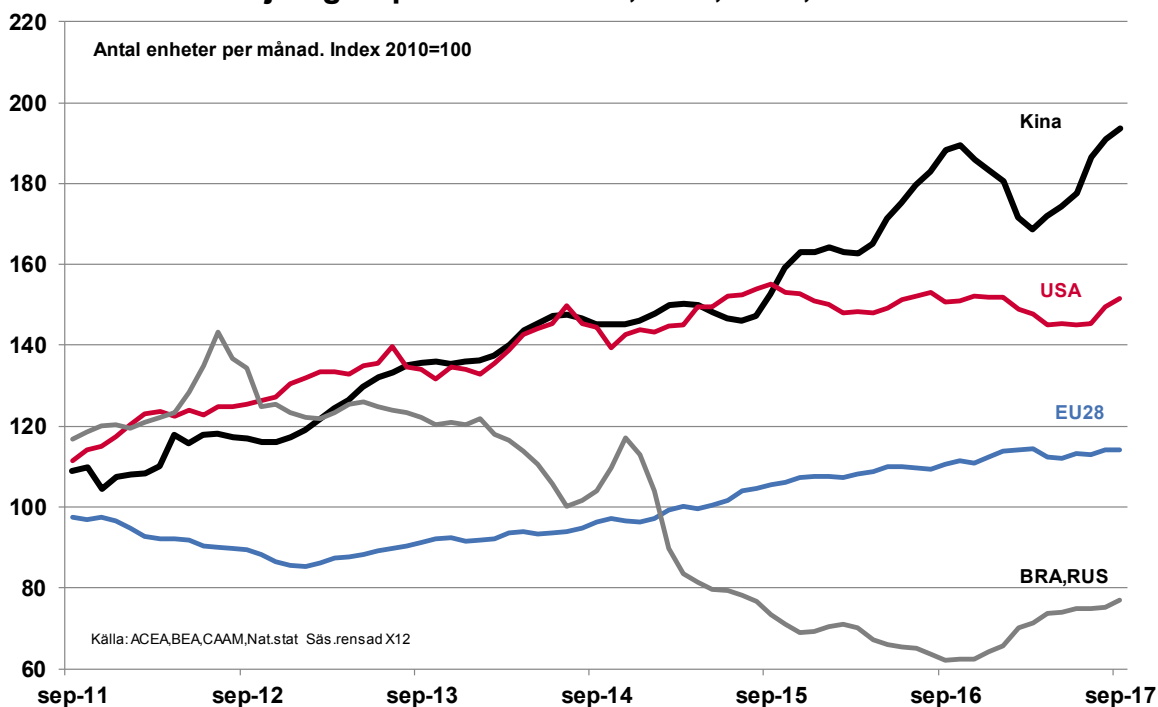
Med lite tur når personbilsförsäljningen inom EU 15 miljoner enheter i år, eller den högsta nivån sedan 2007 på 15,5 miljoner. Försäljningen i Storbritannien har börjat svikta och i någon mån har också Tyskland tappat tempo. Försäljningen i Italien och Frankrike bedöms kunna öka mest nästa år men i lägre takt än i år. Sammantaget förväntas personbilsförsäljningen i EU öka med begränsade två procent nästa år. Det betyder ändå en nivå över 15 miljoner. Dessa nivåer betingas bland annat av ökat utbytesbehov. Senast vi såg försäljning runt dessa nivåer, förutom i fjol, var den gyllene eran 2004-2007. För 2018 räknar vi med en fortsatt låg tillväxt i global försäljning av personbilar och lätt kommersiella fordon på omkring två procent.

För tunga lastvagnar i Sverige är marknadssituationen i EU av stor betydelse. I fjol nådde antalet registreringar här 293 000 enheter. Vi räknar med att antalet registreringar når 300 000 enheter i år. I dagsläget talar dock inget för att dessa skulle öka ytterligare nästa år från årets nivå. Det betyder ändå att de för tredje året i rad ligger och pendlar omkring 300 000 enheter vilket är den högsta nivån på tio år. Kanske lite tillfredsställande, men inte mycket till acceleration.

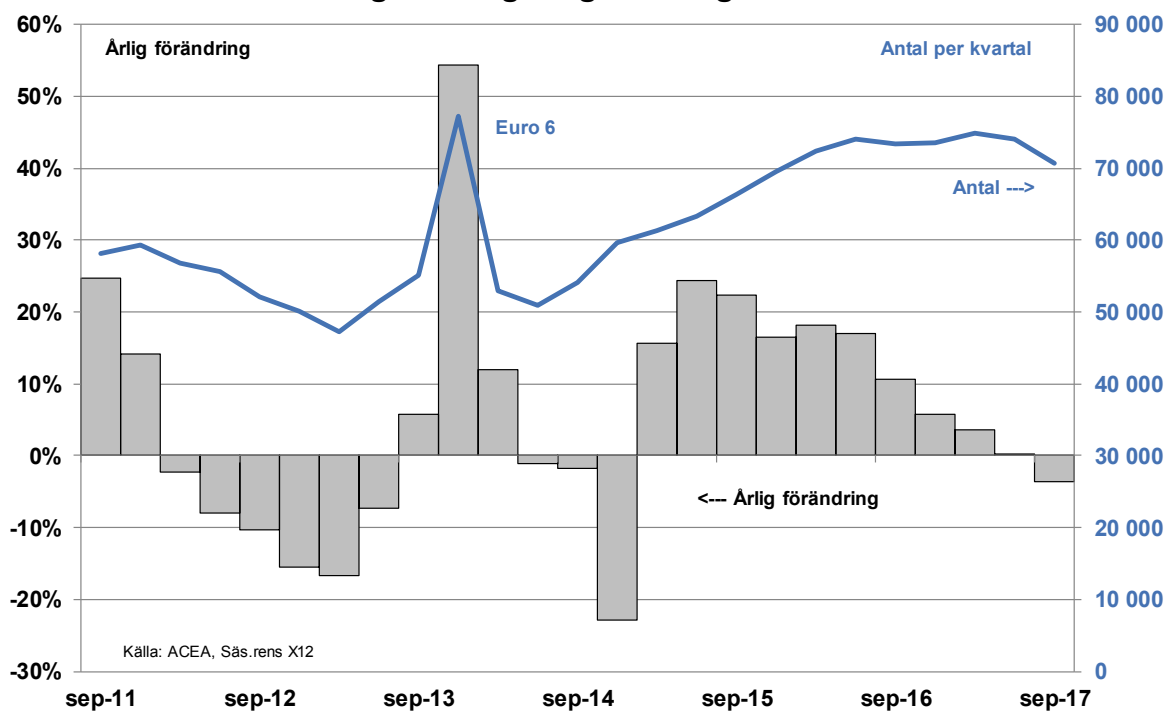
Strukturförändringar fortsätter

Ser vi till global produktion av personbilar visar perioden 2007-2016 strukturförändringar om vi exkluderar Kina, Indien, Mexiko och Öst EU där produktionsvolymerna ökat som mest. Exkluderas dessa områden har produktionsvolymen minskat från 57 miljoner till 54 miljoner enheter där främst s.k. högkostnadsländer tappat ordentligt. EU15 väst och Japan visar här en minskning med sammantaget fem miljoner enheter. USA har ökat 1,5 milj enheter. Däremot har global produktion av varumärken förknippat med Japan och Västeuropa sammantaget ökat eller ca 12 milj enheter. Världen är klart annorlunda i dagsläget än för tio år sedan. Framtida alternativ till förbränningsmotorn bidrar till nästa omstrukturering.

Försäljning av personbilar. EU, USA, Kina, BRA och RUS

Registrering tunga lastvagnar. EU

► EUROPA

Tyskland makar sig framåt – men ont om resurser

BNP-tillväxten i Tyskland nådde en årstakt på två procent under andra kvartalet i år. En siffra vi räknar med kommer att nås i genomsnitt för 2017. Fortfarande visas dock inget större momentum i tillväxten för investeringar. Bygg- och maskininvesteringar ökade med måttliga 0,9 procent i årstakt under andra kvartalet i år efter att ha ökat med 2,7 procent i fjol.

Det är inte mycket som egentligen kan gå fel för Tyskland den närmaste tiden. Sysselsättningen ökar månad för månad, arbetslösheten har minskat trendmässigt sedan 2014 och hushållens konsumtion tickar uppåt. Men ett stort problem har uppenbarats för industrin de senaste kvartalen eller en kraftigt uppgång i behov av arbetskraft och maskinkapacitet.

Högsta nivån som uppmätts – noll sannolikhet för upprepning

I genomsnitt över tid rapporterar vart tjugonde företag i tillverkning- och teknikindustri att de har svårt att expandera som följd av behov av arbetskraft. För båda är nu denna siffra uppe i drygt vart femte företag, vilket är den högsta siffran som uppmätts sedan ”fusionen” av Öst- och Västtyskland.

Rapporteringen rörande orderstocken inom teknikindustrin sammantaget har nått samma höga nivåer som 2007 och återhämtningen efter finanskrisen år 2011. I tre delbranscher visar utfallen av orderstockar den högsta nivån som uppmätts. Den första, metallvaror varav merparten är leverantörer, får draghjälp av hög efterfrågan på komponenter från maskin, elmaskiner och motorfordon. Den andra, tillverkare av elmaskiner, via ett uppsving i globala investeringar. Den tredje delbranschen är elektronikindustri har ett markant uppsving sedan årsskiftet 2016/2017. En sak är säker. Om ett år visar orderstocken inte rekordsiffror för alla dessa tre delbranscher.

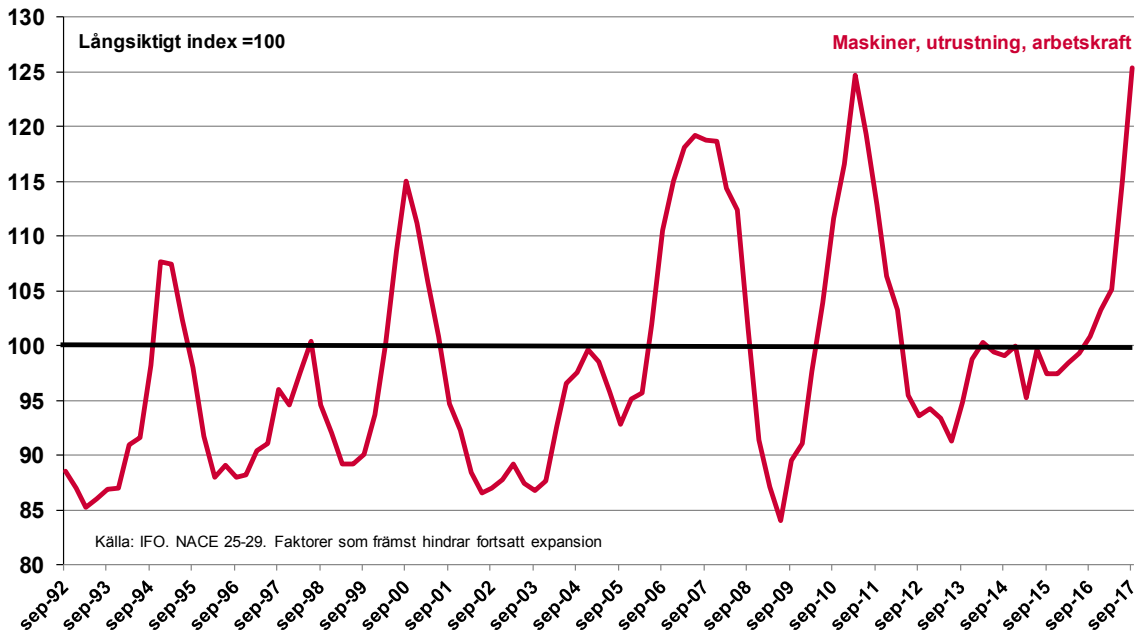
Nästa år hyggligt - men med orostecken

Även fler företag än i våras i hela tillverkningsindustrin och i teknikindustri rapporterar maskinkapacitet som trång faktor. Det är i någon mån ändå positivt då efterfrågan på maskinutrustning tenderar att öka. Ordergångerna från hemmamarknaden för maskin- och elmaskinindustri har sammantaget också tilltagit kraftigt under tredje kvartalet. Detta är en god indikator på kommande investeringsaktivitet i Tyskland (importörer till trots). Slutet av 2017 och en bit in på 2018 förväntas därmed bli en bra period för investeringar i Tyskland. Handelsviktat har dock Euron stärkts sedan i somras, där främst USD bidrar, och inverkar något negativt framöver på exporten.

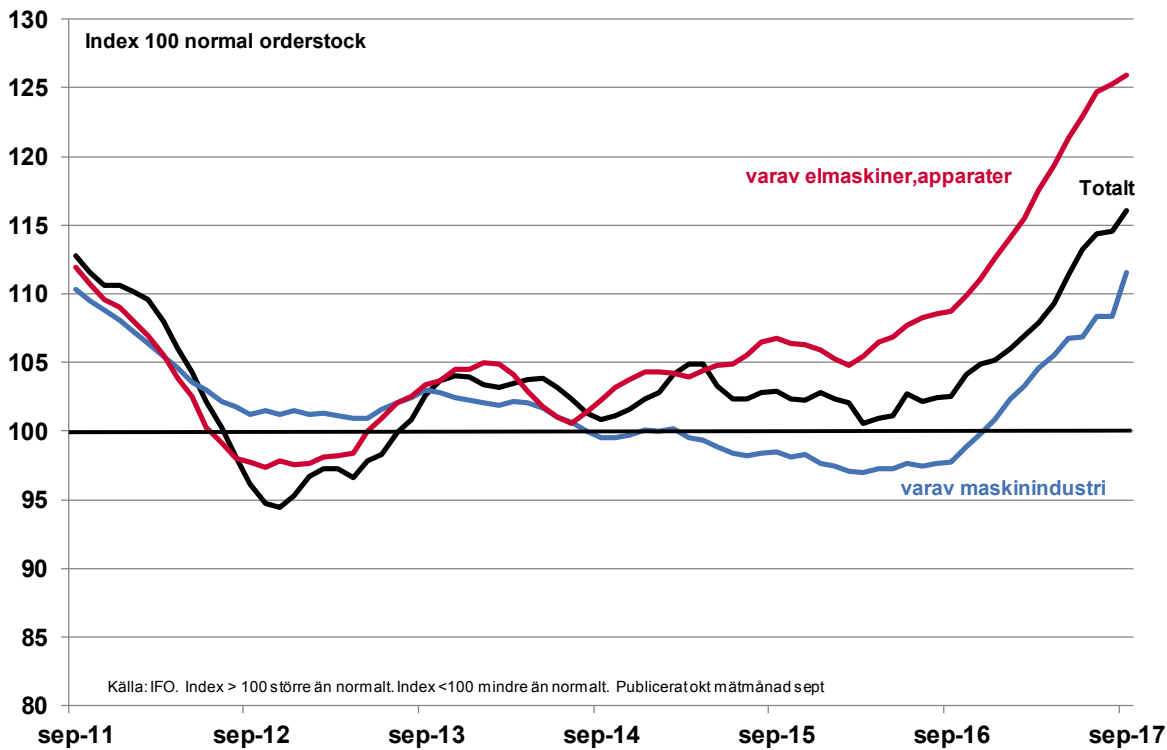
Om industrins ”avtalsrörelse” under vårvintern inte spårar ur, sysselsättningen växer i måttlig takt, att behovet av arbetskraft kan tillfredsställas samt att hushållens konsumtionstillväxt håller i sig kan Tyskland tuffa på med en BNP-tillväxt på omkring 2 procent även nästa år. Tillväxten för teknikindustri bromsar dock in något efter årets uppsving. Investeringsvaror möter bra men successivt avtagande efterfrågan. Motorfordon får det besvärligare med låg tillväxt globalt och i Europa. Totalt räknar vi med en produktionstillväxt för teknikindustrin på fyra procent i år men som avtar något till tre procent 2018.

Hinder för fortsatt expansion. Teknikindustri Tyskland

Orderstocken teknikindustri.Tyskland

► EUROPA

Svagare ekonomi - ännu så längre stark industri

Effekten av Brexit relativt entydig. Det blir svårare och dyrare att ingå internationella affärsavtal. Följden kan bli lägre investeringar och produktionstillväxt för industrin och lägre BNP-tillväxt i brittisk ekonomi. För Sveriges teknikindustri blir, allt annat lika, export av investeringsvaror och insatsprodukter lägre än vad som annars vore fallet. Substitutionseffekter uppkommer naturligtvis också. I industrin handlar det kanske främst om nya underleverantörskedjor. Paradoxalt nog kan dock investeringar och lokal produktion i UK öka för ett och annat företag. Exempelvis kan ett EU-företag anse att en marknad med höga handelshinder men med 60 miljoner konsumenter är tillräckligt stor för lokal produktion i stället för export från EU. Därmed uppkommer en Indieneffekt, d.v.s dyrt att exportera men inte lika dyrt att vara på plats. Detta är naturligtvis ändå inte optimalt.

Vart effekterna av Brexit hamnar återstår att se, men de är knappast positiva. En del negativa effekter har redan börjat visa sig. Fallande växelkurs har tryckt upp importerad inflation och därmed bidragit till minskade reallöner på sistone. Stigande inflation har gjort det surt för centralbanken som ropar på höjda styrräntor i ett läge när BNP tillväxten avtar. Detta är naturligtvis den sämsta av världar. En första räntehöjning sedan 2007 kom också i början av november. Men en strukturell chock, Brexit, och dess negativa effekter är naturligtvis svår att bota med penningpolitik.

Här räknar centralbanken med att den tigha arbetsmarknaden med en arbetslöshet på lägsta nivå på 40 år ska få igång löneökningstakten och i förlängningen också inhemskt genererad inflation.

Utöver inflationsproblemet är andra negativa effekter en minskad personbilsförsäljning och minskad produktion i år. Det är förvisso inte helt och hållet ett resultat av Brexit utan följer på ett exceptionellt uppsving i inhemsk försäljning och en produktion som ökat 70 procent perioden 2009-2016! Marknaden för personbilar blir allt mer mättad i UK och i övriga Europa.

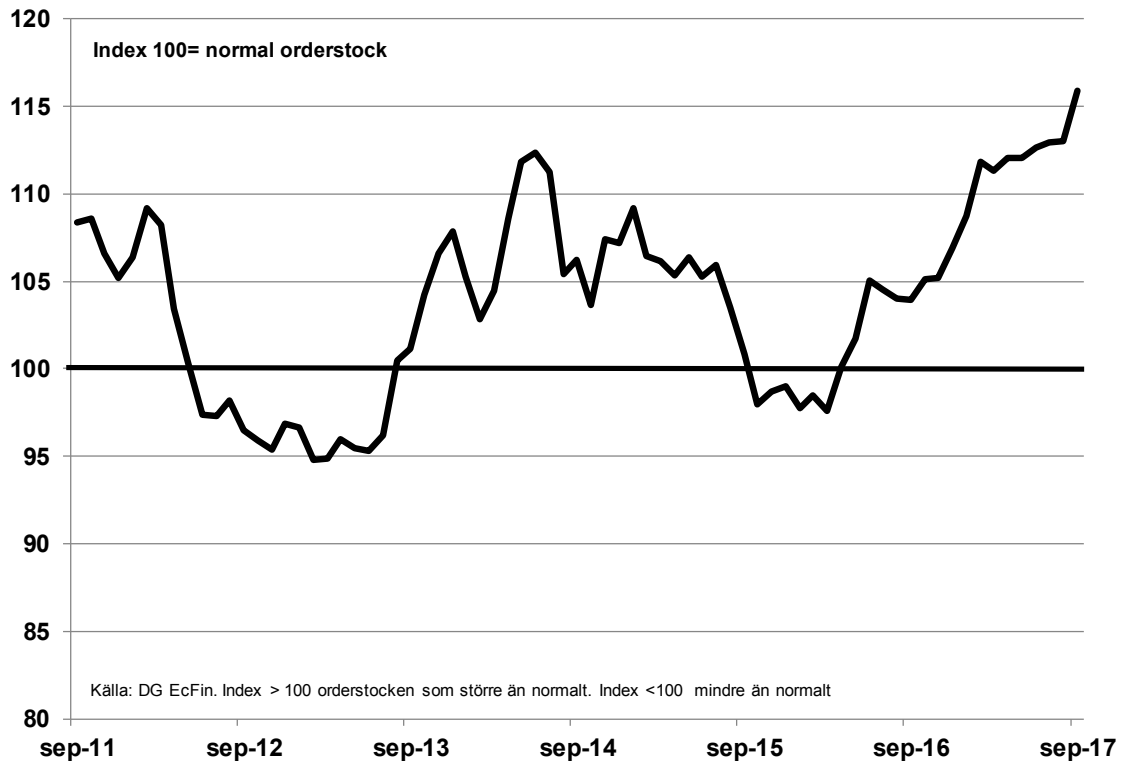
Bra just nu – men inte sen

Trots lite negativa signaler i inhemsk ekonomi är det få som klagar i industrin. Index över orderstocken för tillverkningsindustrin ligger på nivåer som inte redovisats sedan början av 2008.

Teknikindustri expanderar i lite högre takt i år än i fjol. Produktionsvolymen bedöms öka med 3,5 procent i år mot 1,5 procent i fjol. Bidraget till tillväxten kommer både i år och nästa år från investeringsvaror, medan fordonsproduktionen bedöms minska något båda åren.

Fallande valutakurs sedan inledningen av 2016 som tilltagit något sedan i somras har dragit upp exporten av teknikvaror. Denna effekt bedöms klinga av successivt, givet att Brexiteffekter inte sänker växelkursen ytterligare. Ser vi till teknikindustrins ordergång från export visar EEF:s kvartalsundersökning ett rekordutfall under tredje kvartalet i år. Detta är naturligtvis en kombination av växelkurs och förbättrad internationell efterfrågan. Inverkan från krympande orderstockar för fordonsindustrin, men med ganska bra fart för investeringsvaror gör att produktionstillväxten ändå hamnar på plus två procent 2018.

Orderstocken teknikindustri. Storbritannien

► NORDEN

Finland ganska starkt framåt – Norge ännu inte så starkt framåt

Låga räntenivåer, svagt förbättrad arbetsmarknad, minskade arbetskraftskostnader (genom avtalet om konkurrenskraft) och högre tillväxt i omvärlden medför att BNP-tillväxten förväntas öka med 2,5 procent. Detta är högre än vad förväntades så sent som i våras. Högre efterfrågan på de viktigaste exportmarknaderna däribland Sverige och Tyskland har också inneburit bättre fart för Finlands teknikproduktion. Då Nokia inte är vad det har varit, har bidraget från investeringsvaror och numera också Valmet Automotive ökat. Det senare kör på i hög takt i år, gått upp till treskift och anställer friskt efter kontraktet från Daimler på GLC samt på senare tid också dess A-segment. Inom industrin är dock inte allt frid och fröjd. Den gamla paradgrenen skogsindustrin visar fortfarande en mindre bra utveckling. Visserligen har trävaruindustrin kommit igång i år, men massa- och pappersindustrin har uppenbara svårigheter för tredje året i rad. Produktionen i Finlands teknikindustri förväntas däremot öka med fem procent i år. BNP-tillväxten dämpas något till nästa år och förväntas öka med två procent. Investeringsstillväxten, bygg och maskininvesteringar, dämpas också något nästa år efter årets mycket starka uppsving. Den internationella efterfrågan på industrins exportprodukter blir högre än normalt, men inte lika högt som i år. Sammanfattningsvis förväntas produktionstillväxten för teknikindustrin visa en ökning på 3,5 procent 2018.

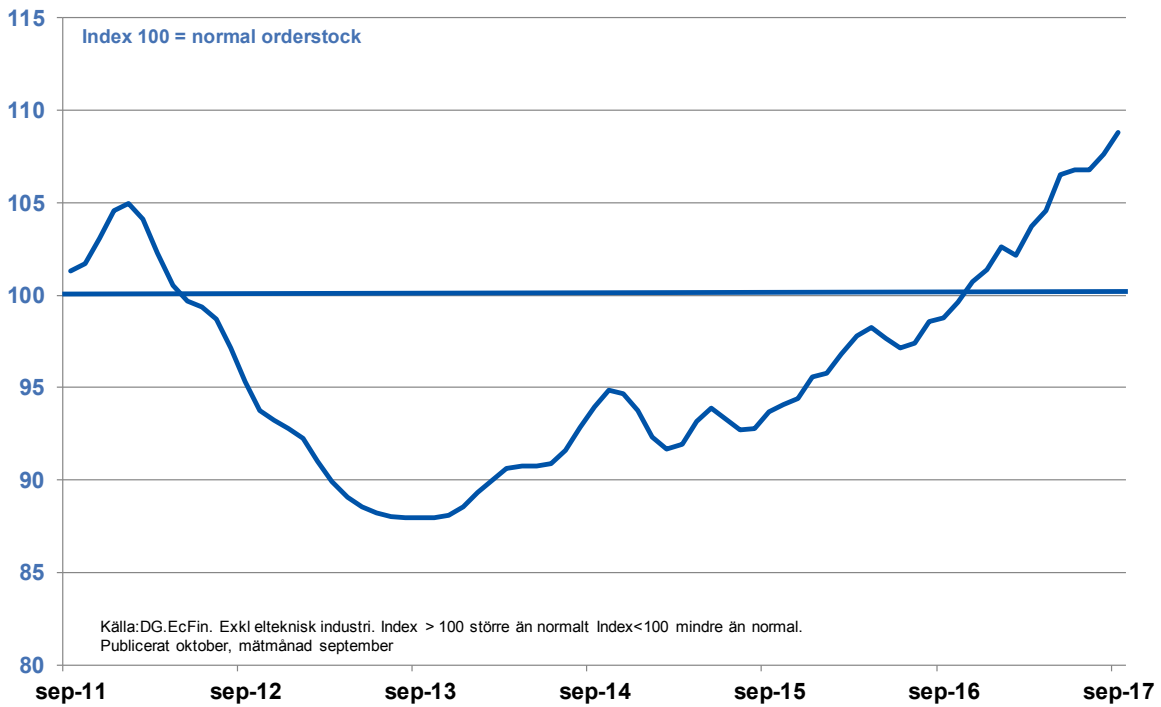
Norge har i stort sett lämnat det värsta bakom sig. Industrins rapportering om orderstockar och produktionsförväntningar har lämnat botten det senaste året. I fastlandsindustrin som inte är beroende av offshore har produktionsnivån börjat stiga det senaste 2-3 kvartalen. Resan ner för industrin som är offshore-beroende har dock varit smärtsam och visar ännu så länge bara en stabilisering på låg nivå.

Investeringar i oljesektorn förefaller ha bottnat, även om planerna för i år och nästa år pekar på en liten minskning. Planerna som senast angavs i augusti i år kan nu snabbt revideras upp som följd av ökat oljepris. Antalet sysselsatta på arbetsmarknaden har i stort sett parkerat på nivån 2,65 miljoner personer sedan år 2015, men visar nu tendenser till att öka. Konsumentförtroende har också förbättrats kvartal för kvartal sedan andra kvartalet i fjol. Detta har fått tillväxten i hushållens konsumtion att tillta i år och som ser ut att öka med 2,5 procent mot 1,3 procent i fjol. Inför 2018 väntas konsumtionstillväxten öka ungefär som i år. Norge står inför avtalsrörelse i vår. I år ökar lönerna i relativt låg omfattning eller knappt två procent för hela arbetsmarknaden. Få saker tyder direkt på att lönerna växlar upp kraftigt framöver.

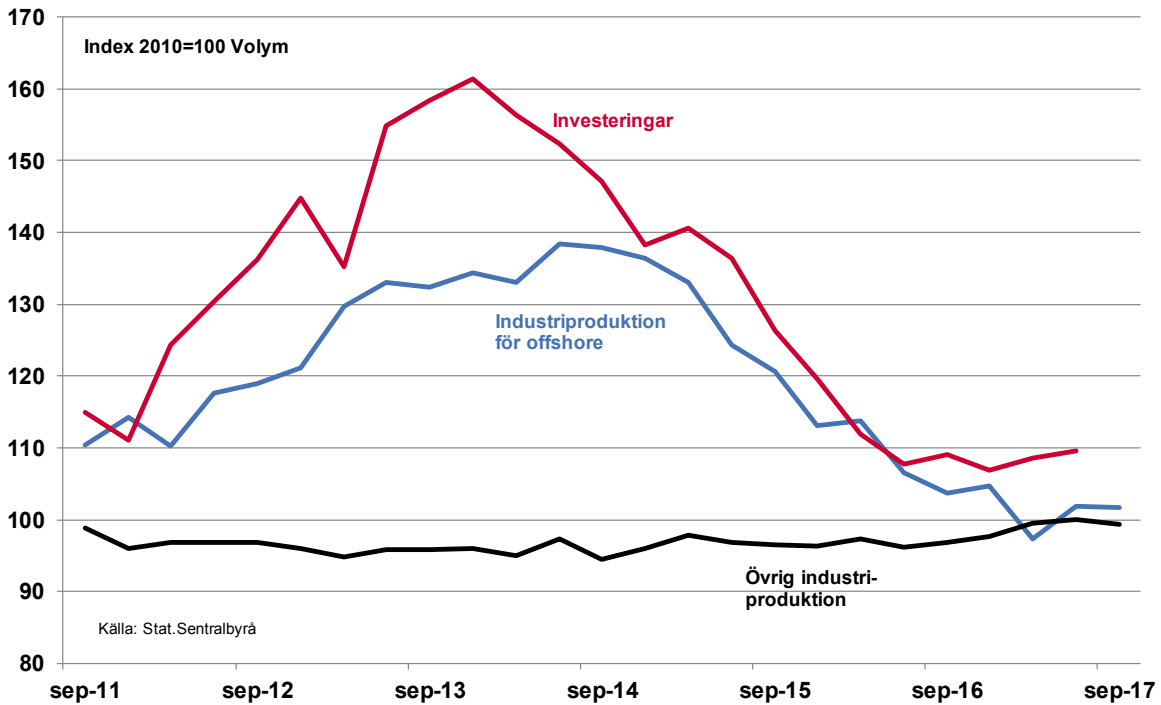
Överljudsfart

En uppgång i Norges teknikindustri har låtit vänta på sig. och produktionen minskar med fem procent i år. Vi räknar med att produktionen kan öka något nästa år eller med tre procent som följd av att offshore-investeringar bedöms ha bottnat och att internationell efterfrågan är högre än normalt. Tillväxten i fastlandsekonomin ger också ett positivt bidrag och BNP förväntas här växa med två procent 2018. Centralbanken tar det lugnt ett tag och menade vid senaste räntebeslutet att Norge är i behov av en ”ekspansiv penningpolitik” och att styrrentan därför ligger kvar den närmaste tiden. En hög nota för Norges inköp av nya stridsflygplan ökar landets maskininvesteringar en hel del under några år framöver, något som med början i fjol har slagit igenom i siffrorna. De återspeglar således inte någon inhemsk investeringsboom.

Orderstocken teknikindustri. Finland

Industriproduktion och offshore-investeringar. Norge

► VÄRLDSHANDEL

Inte vad den varit

Världshandeln av teknikvaror, som omfattar 46 procent av totalt världshandel exkl. olja, ökar i år efter att ha minskat i värde under 2015-2016. Vi räknar med en ökning på tio procent i USD. Trots detta är exportvärdet bara tillbaka på samma nivå som år 2014. Världshandel av teknikvaror bedöms fortsätta öka även nästa år eller med sju procent som följd av något högre global tillväxt jämfört med 2015-2016, inte minst genom ökad tillväxt i handel med investeringsvaror.

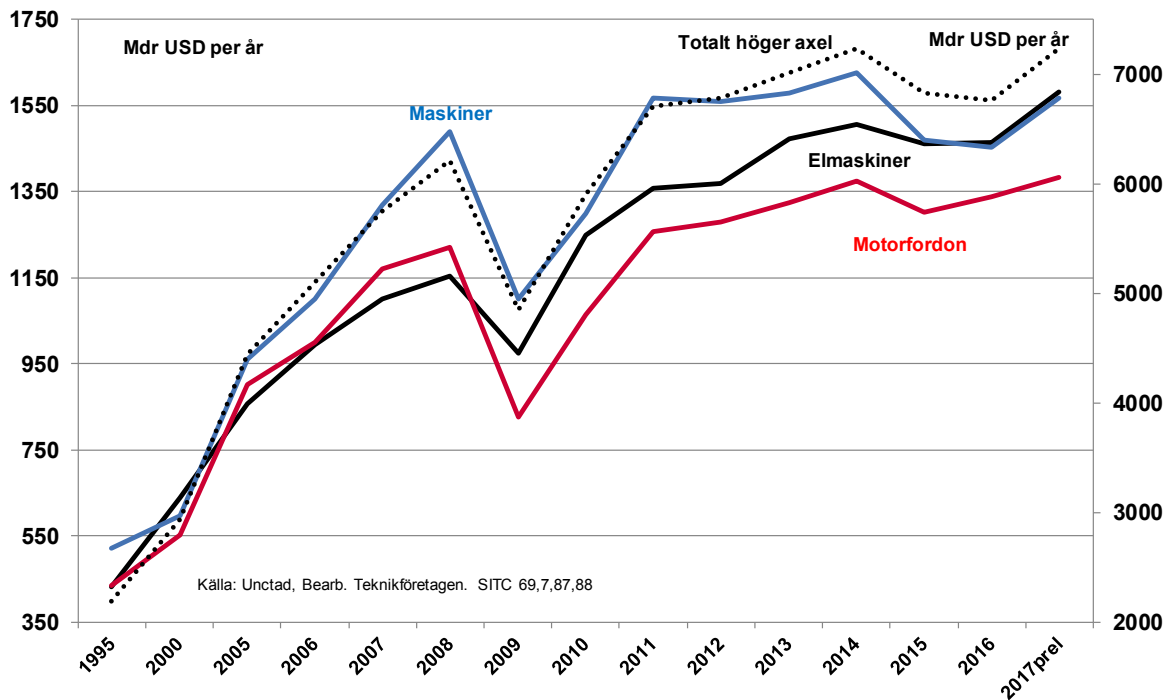
Handel med investeringsvaror har i hög grad påverkats efter finanskrisen år 2008. Perioden 2000-2008 fördubblades värdet av globala investeringar samtidigt som handel med investeringsvaror ökade något mer. Bakom denna exceptionella ökning bidrog främst BRIC-länderna vars investeringar mer än fyrfaldigades i löpande USD. Deras andel av samtliga globala investeringar uppgick samtidigt till 20 procent år 2008 mot nio procent år 2000. Perioden därefter t.o.m. 2016 har visat en sammantagen ökning i globala investeringar på 16 procent eller knappt två procent per år. Med låg tillväxt i globala investeringar har också tillväxten i handel med investeringsvaror blivit låg och ökat med i genomsnitt 0,5 procent per år 2009-2016. I år och nästa år förväntas däremot en klart högre tillväxt i investeringar och därmed också handel av investeringsvaror.

Perioden 1995-2008 var också mycket stark där värdet av global export av samtliga teknikvaror trefaldigades i löpande USD, motsvarande en ökning på nio procent per år. Perioden därefter t. o. m. 2016 ökade bara exporten med sammantaget nio procentenheter d.v.s. drygt en procentenhet per år i USD. Även om vi rensar för utvecklingen i exportpriser för tillverkade varor som ökade med sammantaget 30 procent 1995-2008 för att därefter sammantaget ha minskat några tiondelsprocentenheter i genomsnitt per år 2009-2016 är det en remarkabel inbromsning i global teknikhandel. IMF, som studerat världshandeln närmare, refererar till några faktorer som lägre ekonomisk tillväxt efter finanskrisen, lägre investeringstakt, protektionism, transportkostnader och förändrade leverantörskedjor och därmed handel med insatsvaror.

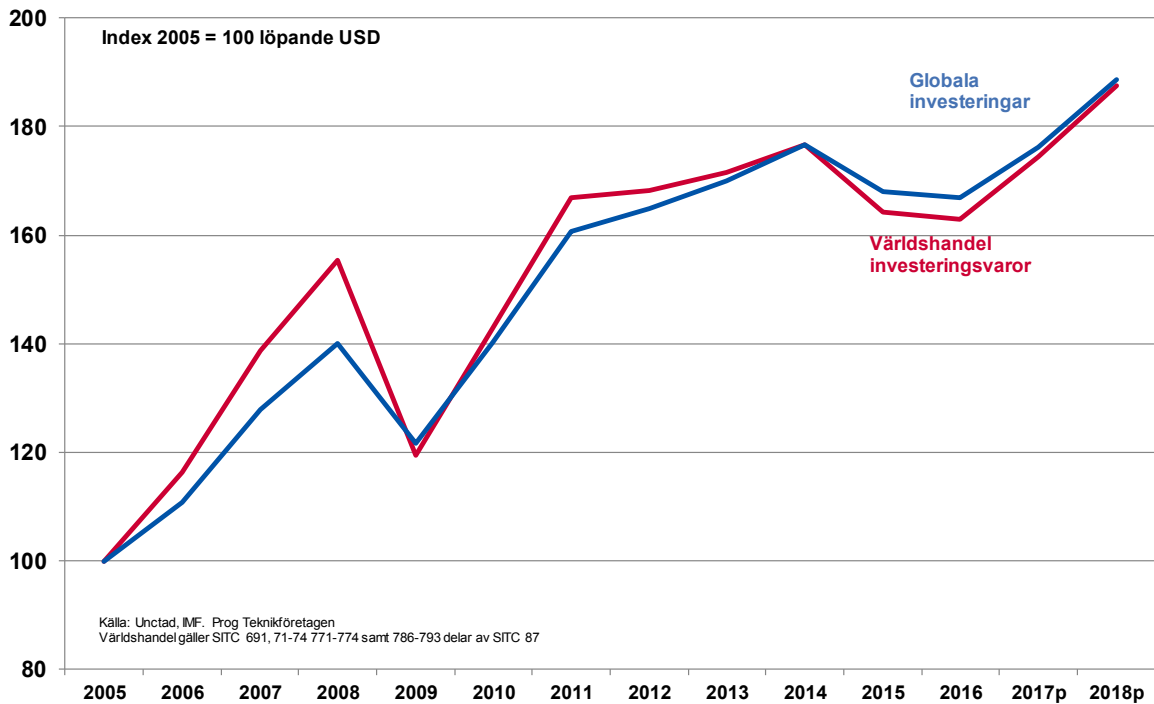
Låga insatser

Alla dessa faktorer spelar naturligtvis in i varierande grad. För teknikvaror kan också konstateras att handel med insatsvaror har ändrats och den initiala effekten har klingat av. Globalt kan vi kanske ha kommit till en konsolideringsperiod i leverantörsleden, men där tillväxten är en skugga av sitt forna jag. Perioden från 1995-2008 var exceptionell vad gäller ”omallokering” av insatsvarutillverkning från högkostnadsländer till s.k. lågkostnadsländer. Berlinmuren hade fallit 1989/90 och Öst EU startade sin integrering med väst. Kina började samtidigt tycka att diktaturstyrd marknadsekonomi kanske var en väg framåt. Kina blev ju sedermera en mycket kraftig tillväxtmotor för världsekonomin samt medlem av WTO i början av 2000-talet vilket gynnade handeln. Den tillväxtresa som Kina gjort lär inte upprepas. (forts)

Världshandel teknikvaror

Globala investeringar och världshandel av investeringsvaror

► VÄRLDSHANDEL

Därutöver visade perioden 1995-2008 omfattande teknologiska förändringar med tekniskt genombrott för elektroniken med fler tillämpningsområden, införandet av handhållna radiotelefoner och allt kraftfullare övrig IT-hårdvara. Det ska också tilläggas att handelspolitiken främjade handeln. Tullarsatser för teknikprodukter (MFN-satser) reducerades i ganska hög omfattning. I dagsläget har genomsnittliga MFN-tullsatser för teknikvaror antingen försvunnit eller mer än halverats sedan mitten av 1990-talet för många länder. Det är främst Brasilien och Venezuela samt i någon mån Indien och Kina som har en hel del kvar att göra inom flera produktgrupper av teknikvaror.

Från tabellen på följande sidor ser vi den starka tillväxt, visserligen från låga nivåer, i export av insatsvaror som främst lågkostnadsländer visade under perioden 1995-2008. Samtidigt var tillväxten mer måttlig för övriga länder särskilt högkostnadsländer. Perioden därefter, 2009-2016, visar en klar inbromsning av tillväxten. Exporten från lågkostnadsländer har ändå fortsatt att växa i högre takt än för andra länder. Export av insatsvaror från högkostnadsländer har sammantaget minskat något de senaste sju åren även om fordonskomponenter visar en marginell ökning.

En större andel av all teknikexport från lågkostnadsländer

Ser vi till andelar av total världsexport av insatsvaror sammantaget för de lågkostnadsländer vi inbegriper uppgick den till 8 procent år 1995, 19 procent 2008 och 26 procent i fjol. För IT-hårdvara visar andelen från lågkostnadsländer (merparten från Kina) en exceptionell förändring eller från 9 procent av globala export av IT-hårdvara år 1995 till 46 procent i fjol. Då har vi ändå inte räknat med att 64 procent av importen av TV-apparater till EU15-väst kommer från EU13 Öst och Kina mot 4 procent år 1995.

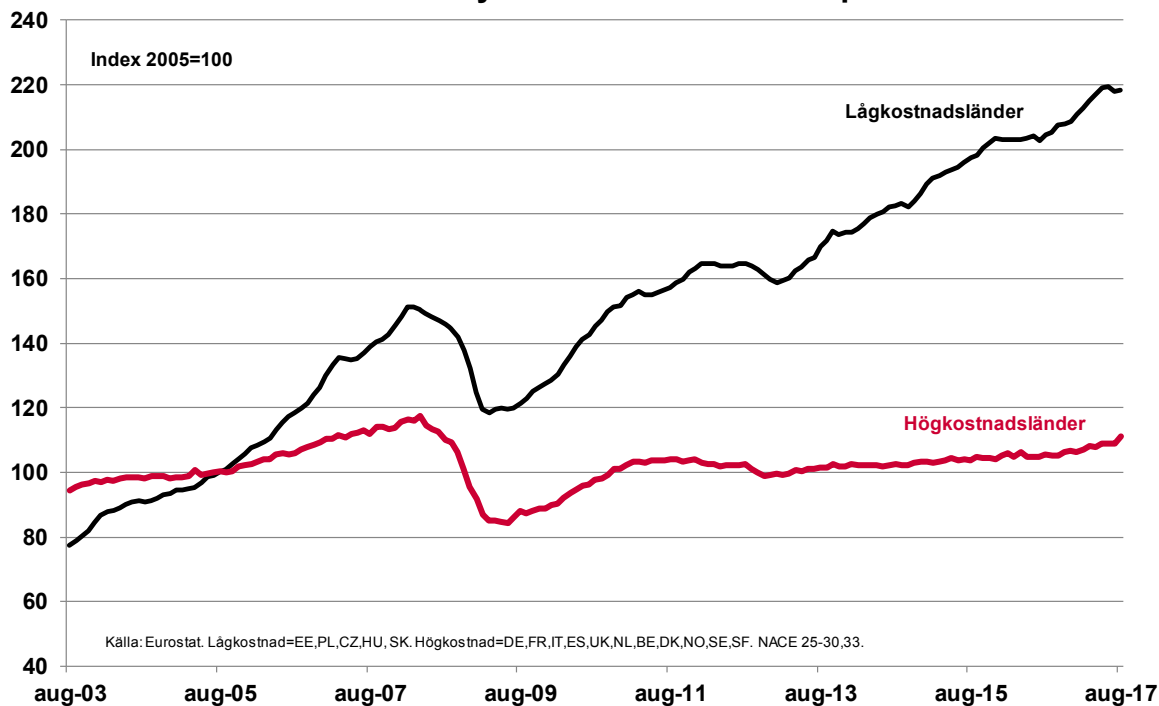
Vi noterar också att närhet mellan s.k. låg- och högkostnadsländer naturligtvis varit viktigt. Leverantörskluster, förutom i Kina och Indien, har främst byggts upp i Östeuropa och Mexiko. Höga 86,8 procent av exporten av samtliga teknikkomponenter från Mexiko exporterades till USA år 2016. För Tjeckien, Ungern, Polen och Slovakien är motsvarande andelar 68,3-69,5 procent som exporterats till Väst EU15. Övriga världen tar således emot en relativt liten andel. Av USA:s totala import av teknikkomponenter kommer en femtedel från Mexiko. Nuvarande amerikansk retorik kring handelspolitik kan komma att göra både Mexiko och USA fattigare.

Total teknikexport av samtliga teknikvaror d.v.s komponenter, investerings- och konsumentvaror visar en likartad tillväxt som för enbart insatsvaror/komponenter. Andelen export av samtliga teknikvaror från lågkostnadsländer som andel av total global teknikexport var 8 procent år 1995 och 30 procent i fjol. Denna höga andel och därmed också tillväxt har varit ett resultat av olika faktorer. Framför allt har såväl globala producenter av slutprodukter som globala komponentföretag omallokerat produktion till lågkostnadsländer för vidare export eller lokal användning. För EU:s del återspeglas detta också i skillnader i produktionsutveckling.

Handel påverkas allt mer av flöden fram och tillbaka över landsgränser eller lokalisering av centrallager m.m. Vid ett annat tillfälle ber vi få återkomma med en analys av s.k. trade in value added.

Produktionsvolym. Teknikindustri Europa

Världshandel av teknikkomponenter och IT-hårdvara

Export av	Export till världen från	1995-2008	2009-2016
		Årlig förändring löpande USD	Årlig förändring löpande USD
Elektronikkomponenter	Lågstkostnadsländer	17,0%	9,9%
	Andra länder	8,7%	3,2%
	Varav högstkostnad	3,0%	-0,2%
Fordonskomponenter	Lågstkostnadsländer	27,4%	6,8%
	Andra länder	7,1%	0,9%
	Varav högstkostnad	6,0%	0,2%
Maskinkomponenter	Lågstkostnadsländer	23,0%	4,9%
	Andra länder	7,4%	-0,1%
	Varav högstkostnad	7,3%	-0,3%
Metallkomponenter	Lågstkostnadsländer	19,0%	4,6%
	Andra länder	7,6%	-0,1%
	Varav högstkostnad	8,0%	-0,7%
IT Hårdvara	Lågstkostnadsländer	23,2%	2,7%
	Andra länder	2,6%	0,3%
	Varav högstkostnad	0,5%	-2,8%

SITC 693,694,699, 735,746-9,
752,759,776,784. Källa Unctad

Lågstkostnad är: CN, CZ, IN, ID, MX, MY,
PL, TR, HU, TH, SK. Högkostnad är EU15
Väst, Efta, USA, Japan

► USA

Borde kunna bättre

Oavsett om vädret kan innebära att det blåser friskt emellanåt och tillfälligt kan stora affärsaktiviteten förväntas BNP-tillväxten öka med 2,3 procent i år. Under tredje kvartalet i år uppgick BNP tillväxten till 2,2 procent jämfört med andra kvartalet i år. Här bidrog lageruppbyggnad i hög grad. Egentligen var det slumpstörningar (oväder) och tillfälliga produktionsstörningar som registreras främst som lager. Hur som helst, jobbmotorn tickar på och arbetslösheten har nått den lägsta nivån sedan våren 2001. Hushållens konsumtion förväntas öka med 2,5 procent i år. Detta är ändå lite lägre än 2016 och beror främst på något lägre tillväxt i varukonsumtion. Hushållens konsumtion av tjänster som uppgår till knappt hälften av BNP är vanligtvis mer stabil och förväntas i år öka som i fjol eller 2,3 procent.

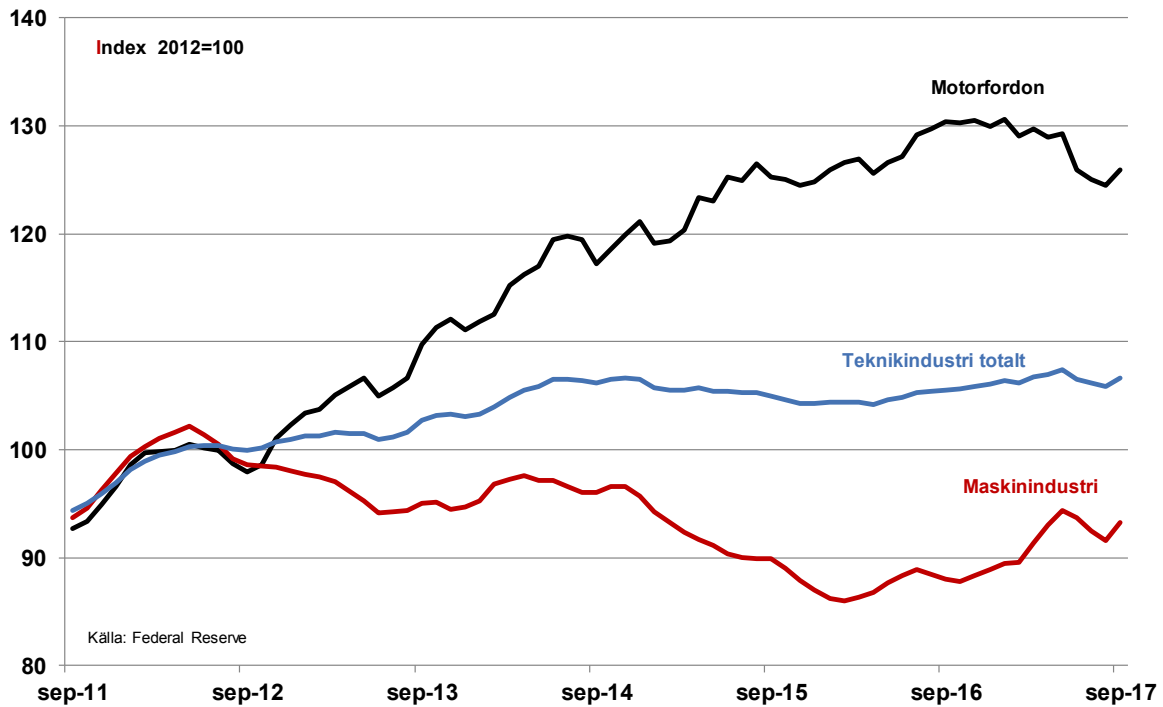
Mix i industrin – bristtendenser även här

Högre inhemsk BNP tillväxt i år än i fjol har fått produktionen i tillverkningsindustrin att komma i gång i lite högre takt i år efter marginell tillväxt 2015-2016. Totalt ökade industriproduktionen med 1,3 procent de tre första kvartalen i år jämfört med motsvarande period i fjol. Här bidrar livsmedel, trävaruindustri, petroleum och maskinindustri mest. Dessutom har tillväxten tilltagit för tunga lastvagnar i år efter en relativt kortvarig tillbakagång. Mot detta står en tillbakagång för personbilsindustrin som följd av minskad inhemsk personbilsförsäljning samt strukturell nedgång för massa och papper. Att kemiindustri backade kraftigt i september beror på tillfälliga störningar av ”starka vindar”.

Precis som i Europa börjar det dock bli svårt att hitta arbetskraft. Officiella siffror från BLS för JOLTS visar att job-opening (JO) per månad ligger på den högsta nivån sedan data startade år 2001. The Conference Boards index över ”jobs plentiful” nådde därutöver den högsta nivån tredje kvartalet i år sedan år våren 2001. Dessa siffror kan möjligtvis öka trycket på löner och i förlängningen också inflationstakten, även om detta samband försvagats på senare tid. Consensus forecast räknar dock inte med något direkt ökat inflationstryck. Sedan i våras ligger BNP tillväxten kvar på 2,4 procent för 2018 medan KPI prognosen reviderats ner från 2,3 till två procent. Andra inflationsmått som PCE-deflatoren, har samtidigt svårt att varaktigt nå inflationsmålet. Detta beror bl.a. på att PCE-deflatoren för varaktiga varor minskar strukturellt, eller varje år sedan mitten av 1990-talet.

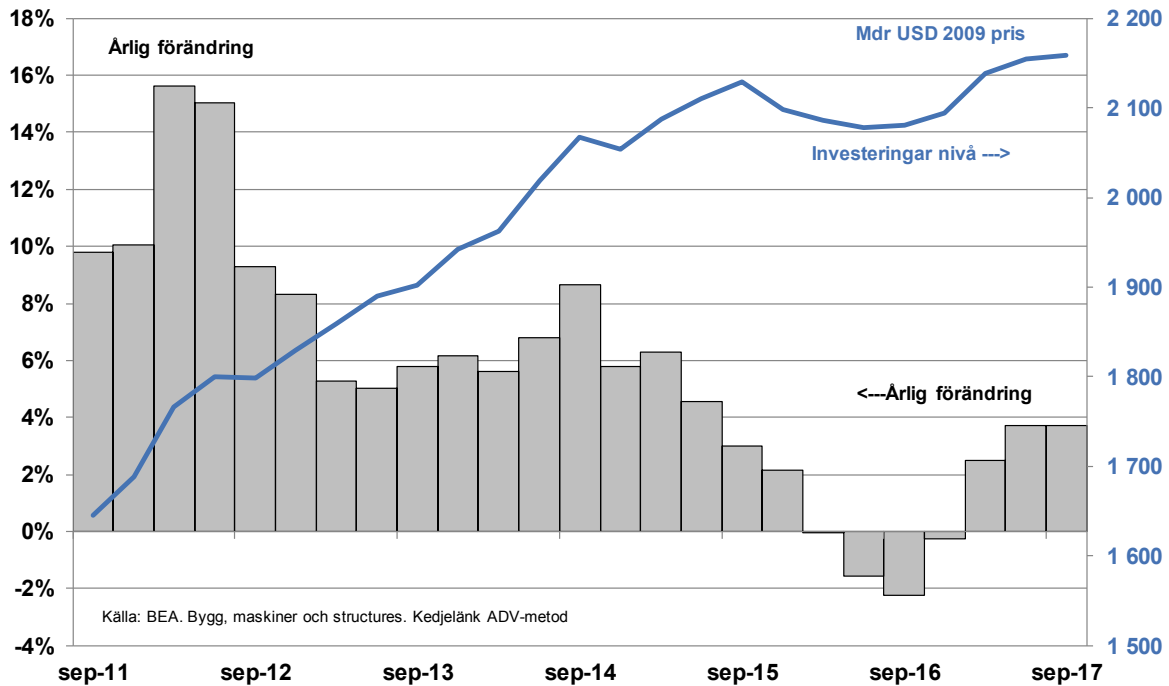
Teknikindustri i USA visar en blandad utveckling både i år och nästa år. Positivt är att tillväxten i fasta investeringar (exkl FoU och immateriella) har tilltagit jämfört med i fjol, särskilt maskiner. Vi räknar här med måttlig tillväxt i fasta investeringar även nästa år och maskinindustrin får fortsatt ganska bra draghjälp. Detta bidrar i sin tur positivt till underleverantörer i metallvaruindustrin. Bostadsbyggandet ökar måttligt i år och nästa år vilket ger positiv inverkan på byggmetaller och byggutrustning. Däremot räknar vi med att personbilsindustrin återigen får det kämpigt 2018 med en liten tillbakagång. Produktion av tunga lastvagnar fortsätter att öka nästa år men i lägre takt efter uppsvinget i år. Exporten får ett tillfälligt positivt bidrag av tidigare svag USD, men kan snabbt ändras vilket senaste månadens uppgång i USD visar. Förväntningar om höjd styrränta, som troligtvis också kommer att genomföras, i slutet av 2017 och under 2018, verkar dämpande på aktiviteten på sikt. Allt detta kokar ner till en måttlig produktionsökning för amerikansk teknikindustri på två procent 2018 vilket också blir fallet i år.

Produktionsvolym teknikindustri. USA

Fasta investeringar. USA

Exkl immateriella

► BRIC

Rätt håll – lång väg kvar

I Brasilien har BNP har äntligen börjat öka från botten under fjärde kvartalet i fjol. Uppgången är dock mycket måttlig. Under andra kvartalet var BNP tillväxten låga 0,2 procent högre än andra kvartalet i fjol. För hela 2017 ligger genomsnittsprognosen på en tillväxt på 0,7 procent. Optimismen har dock ökat och för 2018 visar genomsnittsprognosen en BNP-tillväxt på 2,4 procent. Inflationstakten har kommit ner och centralbanken har successivt sänkt sin styrränta med början av oktober i fjol från 14,25 procent till 7,5 procent i slutet av oktober i år. Samtidigt ligger den underliggande inflationstakten på sin lägsta nivå sedan 1999 eller 3,6 procent i september i år mot 8 procent motsvarande månad i fjol. Marknaden förväntar sig en styrränta i slutet av 2017 på sju procent vilket kan behövas då realräntan är ganska hög f.n.

Optimismen har också ökat i teknikindustrin. Utfallet i brasilianska industriförbundets månadsbarometer har förbättrats i stort sett varje månad i över ett år. Samtidigt haltar tillväxten och det är bara fordons- och elektronikindustrin som visar en stark återhämnning. Produktionsnivån för maskinindustrin har bara återhämtat sig i ringa omfattning som följd av att inhemska investeringar ännu inte nått en vändpunkt.

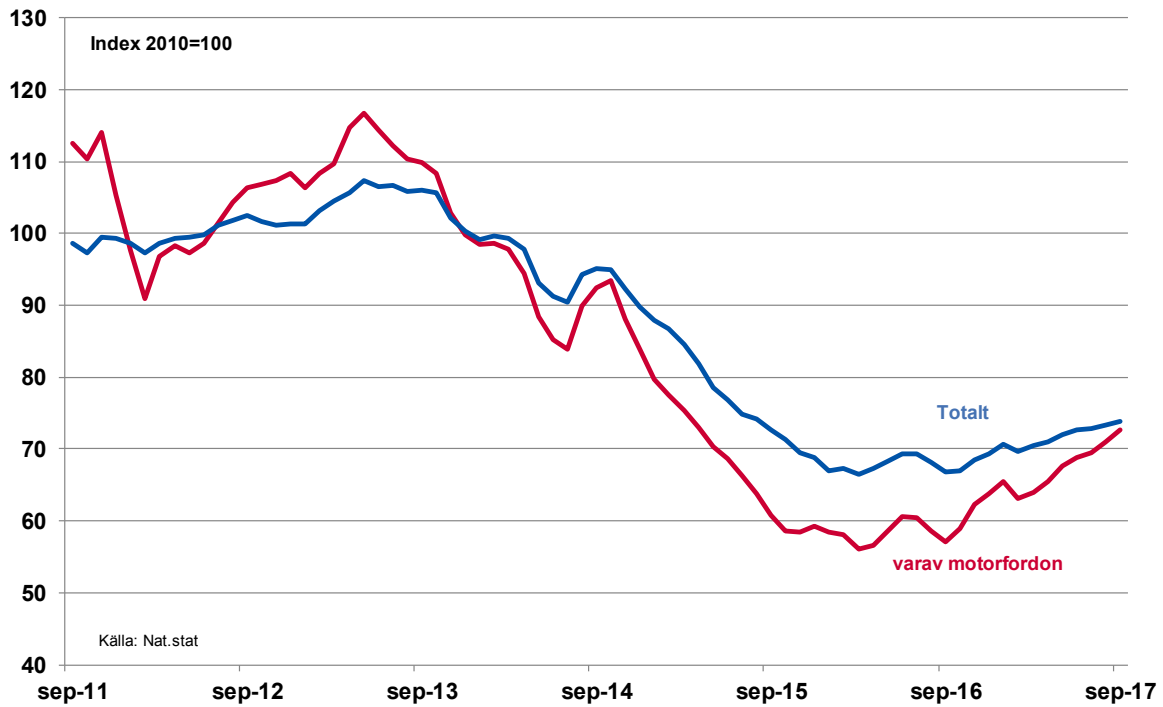
Tillväxten för teknikindustri förväntas omfatta fler delbranscher nästa år. Inhemska investeringar bedöms börja öka något 2018 som följd av lägre realräntor, något stigande kapacitetsutnyttjande och ökat behov av ersättningsinvesteringar. Detta påverkar naturligtvis tillverkare av investeringsvaror positivt. Teknikindustrin har lång väg kvar. Produktionsnivån i mitten av 2017 var 31 procent lägre än genomsnittet år 2013. Från denna låga nivå ökar produktionen för teknikindustri med sju procent i år och som förväntas öka med sex procent nästa år.

Bra fart – kanske

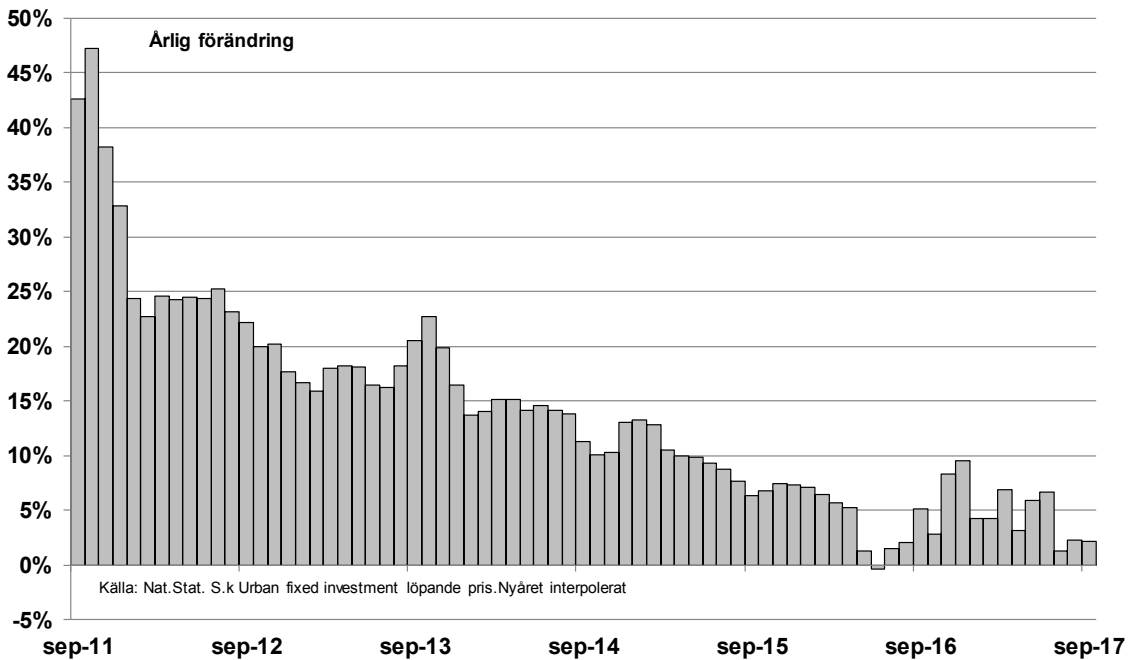
Det rullar på rätt bra i Kina, eller kanske inte. Det är ingen hemlighet att ekonomisk statistik kokas ihop lite efter vad det borde vara. Globala koncerner rapporterar ändå om ganska eller mycket bra efterfrågan inom speciella produktsegment, särskilt i maskinindustrin. Den ”officiella” industristatistiken vittar också om relativt bra fart, även om produktionstillväxten för tillverkningsindustrin f.n. är mindre än hälften av tillväxten under ”guldåren” 2004-2012. Denna lägre produktionstillväxt har också fått tillväxten i industrins investeringar att avta. Samtidigt satsas f.n. hårt på investeringar i infrastruktur och bidrar positivt men i liten omfattning för tillverkare av investeringsvaror.

Hursomhelst, perioden med mycket hög tillväxt är över i Kina även om det kan hoppa upp något enskilt år då och då eller som i år. Teknikproduktionen bedöms öka med 10 procent i år men dämpas något till omkring 7 procent 2018. Fordonsindustrins tillväxt bedöms avta. Knappt 70 procent av personbilsförsäljningen i år är fordon med subventioner som försvinner nästa år. Detta medför att det rimligtvis blir allt svårare att nå tillväxt överhuvudtaget i personbilsproduktion/försäljning nästa år vars tillväxt i år förväntas öka med låga 4 procent. Vi noterar dock att det går bra för Geely group, med en ökning i produktionsvolym på 80 procent i år vilket gör att man passerar miljongränsen. Det blir inte ytterligare 80 procent nästa år.

Produktionsvolym teknikindustri. Brasilien

Fasta investeringar tillverkningsindustri. Kina

**NYCKELTAL TEKNIKINDUSTRI SVERIGE
ÅRLIG PROCENTUELL FÖRÄNDRING**

Samtliga siffror exkl SNI/SPIN 26	2016	2017	2018
Produktionsvärde Mdr	730	+14,0	+6,0
Produktionsvolym 2016 års pris Mdr	730	+12,0	+5,0
Exportvärde Mdr	446	+12,0	+7,0
Antal anställda	292 900	+2,0	+1,0

**NYCKELTAL INTERNATIONELLT
ÅRLIGT PROCENTUELL FÖRÄNDRING VOLYM**

	BNP		Fasta investeringar 1)		Teknikproduktion	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
EMU	+2,2	+2,0	+4,0	+3,0	+4,0	+2,5
varav						
Tyskland	+2,0	+2,0	+4,0	+3,0	+4,0	+3,0
Finland	+2,5	+2,0	+9,0	+3,0	+5,0	+3,5
Italien	+1,4	+1,3	+3,5	+2,0	+3,5	+2,5
Frankrike	+1,7	+1,7	+3,0	+3,5	+2,5	+2,0
Storbrit.	+1,6	+1,4	+2,5	+1,5	+3,5	+2,0
USA	+2,3	+2,3	+3,5	+3,0	+2,0	+2,0
Japan	+1,6	+1,3	+3,5	+2,5	+5,0	+2,5
Kina	+6,8	+6,5	+7,0	+5,5	+10,0	+7,0
Norge	+1,9	+2,0	+4,0	+6,0	-5,0	+3,0
Brasilien	+0,7	+2,4	-2,0	+3,0	+7,0	+6,0
Världen	+3,0	+3,0	+4,0	+4,0	+7,0	+4,5

1)För Europa, USA, Japan investeringar i enbart byggnader, maskiner, utrustning d.v.s exklusive immateriella investeringar. Kina s.k. Urban fixed investment i hela ekonomin deflaterat med PPI investeringsvaror

---

TEKNIKFÖRETAGENS KONJUNKTURPROGNOS

ISSN 1403-9559, Utges i maj och november

Anders Rune, 08-782 08 36, anders.rune@teknikforetagen.se

Bengt Lindqvist, 08-782 08 34, bengt.lindqvist@teknikforetagen.se

Teknikföretagen

**I EN GLOBALISERAD VÄRLD ÄR KREATIVITETEN SVERIGES STYRKA
- TEKNIKFÖRETAGEN GER KREATIVITETEN UTRYMME**

Box 5510, 114 85 Stockholm | 08-782 08 00 | www.teknikforetagen.se